

ҒАЮР АШЎРИ РАСТАГОР

МАСИРИ
КЎЧАИ ХОТИР

Маҷмӯъаи хаёлот, латоиф, шеър ва таронаҳо

Душанбе
«Адиб»
2011

ББК 84 Тоҷик 7-4-5
А-24

Мухаррир *Гурез Сафар*

А-24 **Ғаюри Ашӯри Растагор. Масири кӯчаи хотир** (*хаёлот, латоиф ва таронаҳо*). – Душанбе, «Адиб», 2011, 80 сах.

Ғаюри Ашӯри Растагор шӯъбаи актёрии факултаи санъати До-нишкадаи омӯзгориро хатм кардааст.

Солҳои зиёд дар Телевизиони Тоҷикистон ҳамчун коргардон фаъолият намудааст. Ҳоло мудири бахши адабии Театри академии драматии ба номи А. Лоҳутист. Маҷмӯаи намоишномаҳои ӯ бо номи «Рӯдакӣ дар Самарқанд» соли 2010 ба таърифи расидааст.

«Масири кӯчаи хотир» китоби дуҷумлаи навишанда аст.

ISBN 978-99947-2-154-2

© Ғаюри Ашӯри Растагор, 2011

СУХАНЕ ПЕШ АЗ ОҒОЗ

Муаллифи ин китобро солҳои зиёд аст, ки мешиносам. Ғаюр Ашӯрзодаи Растагор дар идораи телевизиони тоҷик кор мекард, дар бисёр сафару наворбардории барномаҳои телевизион ҳамроҳ будем.

Баъдан ба овозхонӣ иштиғол варзид ва маъракаорой мекард...

Хулоса, Ғаюр каси дунёдида ва тачрибадор аст. Ҳикояту қиссаҳояшро хондаму саргузаштҳои нотакрори айёми ҷавониамон ба ёд омад. Аз ин навиштаҳои мухтасар ҳам пайдост, ки муаллиф рисолати адабиётро медонад, аз миёни воқиаву ҳодисаҳои зиёде, ки дар тӯли умр дидаасту шунидааст, аз ҳама муҳимму нишонрасашро интиҳоб карда метавонад ва... навишта ҳам метавонад. Насраш равон, мӯъҷаз ва хотирнишин аст...

Аммо шеър навиштани Ғаюро намедонистам. Шояд ба ин ҳунари овозхонӣ мусоидат кардааст. Бо вучуди ин, дар байни шеърхояш пораҳои суруднамо хеле каманд. Яъне, Ғаюр ба навиштани шеърҳои чиддӣ сару кор дорад. Сурудхояш дорои ҳадаф, нишон ва сохтор мебошанд, лаҳзаҳои мушаххасро ифода меkunанд, равонанд ва гоҳгоҳе, ки аз қисмати ҳуди Ғаюр ҳикоят пеш меоранд, бисёр муассиранд.

Муҳим он аст, ки ӯ дарди дили худро ба рӯи қоғаз баровардааст ва касе ин дардро эҳсос хоҳад кард.

ГУЛНАЗАР

ҲОЛАТҲО

Дар тӯли зиндагии инсон бевосита ё бавосита ҳолатҳои гуногун рух медиҳанд. Гуворою ногувор, гамангезу шодибор ва такрор ба такрор. Ҳолати руҳию ҷисмонии мо вобаста ба муҳити рӯзгор ва таъсири омилҳои гуногуни зоҳирию ботинӣ тағйирёбанда аст. Ба ин хотир тафаккури мо ҳамеша дар ҳоли қиёс қарор дорад. Чанд порча ҳикоятҳои фишурдари, ки ҳоло бароятон пешниҳод мекунам, аз мушоҳидаҳои қиёсии банди аз ҳолатҳои руҳдодани рӯзгори мост. Он мушоҳидаҳоро либоси бадеӣ нӯшониди «Ҳолатҳо» ном гузоштам. Умедворам, ки писанди табъи нозуксанчи Шумо гардад.

ДЕҲҚОН

Аввалҳо деҳқон азон мегуфт. Намоз мегузошт, мерафт кори колхоз. Ҳоло муаззин азон мегӯяд. Тавассути баландгӯяк. Бо оҳангу садои форам азон мегӯяд, буррою беғалат. Деҳқон дигар азон намегӯяд. Садои муаззинро низ намешунавад. Гӯшҳояш қар шудаанд. Ба кори колхоз наме-равад. Колхоз нест, қитъаҳо шахсӣ. Деҳқон замин надорад. Дандон ҳам надорад. Фарзандонаш Русия рафтаанд, мардикорӣ...

Шамоли сард мевазад.

ДАСТҲО

Дастҳо чудо мешаванд, боз ҳамдигарро меҷӯянд. Беихти-ёр ба сӯи ҳам мераванд. Вақте бо ҳам мерасанд, толор, ус-тод, ҳамсабақон ҳама аз назар ғайб мезананд. Садои устод дигар ба гӯш намерасад. Писару духтар, ду ҳамсабақ паҳлӯи ҳам нишастаанд. Вучудашон дар замин, рӯҳашон дар осмон. Дастҳо дар зери миз дар ҳолати роз, лаҳза ба лаҳза сарду сӯзон мешаванд. Мефишоранд ҳамдигарро, боз бечон ме-шаванд. Ҷавонҳо гумон мекунанд, ки устод пай намебарад, намебинад, дастҳои ба ҳам насб шудаи онҳоро...

Гумон мекунанд...

Устод ҳам замоне дар паси мизи донишҷӯӣ даст ба дасти духтараки ҳамсабақаш дода менишаст. Ӯ низ чунин гумон дошт. Солҳои зиёд аст, ки устод дар ин даргоҳ сабақ мегӯяд. Садҳо шогирдонро дидааст, садҳо духтару писарро, ки даст ба дасти ҳамдигар менишастанд. Ва чӣ қадар дастҳоеро ди-дааст, ки аз ҳам чудо шудаанд. Бо маломат, бо надомат аз рашқ, аз қаҳр, аз эҳтиёҷ ё ноилоҷ.

... Барои устод ҳоло ҳама бетафовут аст. Сару савдои ди-гаре дорад ӯ. Ҷисму ҷонаш дард мекунад. Осоиш меҳаҳад устод, аммо...

ЯЪНЕ ЧӢ?

Шиками мардум сер аст, танашон пӯшида. Ҳама пинак мераванд. Масъалае намондааст, ки ҳал нашуда бошад, ғайр аз як масъала. Яъне, чӣ пӯшанд, кай, дар кучо, дар кадом маврид. Ин ғурбатзадаҳои гуруснаю хору зор ҳастанд, ки ҳатто барои рӯи саҳна баромадан либоси дуруст надоранд. Нимбараҳна мебароянд рӯи саҳна. «Будагиаш ҳамин, дигар надорем. Барои мавсими соли оянда тавсия ҳамин аст», – мегӯянд либосҳои аз пасмондаҳои матоъю чарму дахонпӯши шишаҳо дӯхташударо намоиш дода.

Мо ҳар рӯз дар бораи либоси фардо, фардо дар бораи либоси пасфардо масъалагузорӣ мекунем, ки чӣ пӯшем. Офарин ба мо. Оё намедонем, ки либоси фардо кадом аст?..

ФУРСАТ

Чун фурсати чавонӣ рафт, фурӯғи шодмонӣ низ рафт. Ишқ ҳам гӯё маънӣ надорад. Ба осмон нигоҳ мекунӣ, софу беғубор нест! Пас аз замин чӣ меҷӯй?

ХИЁНАТ ВА ЗАМОН

Зан хиёнат кард. Замона гунаҳкор шуд. Гиребони шавҳар гирифтӯ талоқ хост. Мӯҳри айбнома бардоштанду ба гиребони замона заданд. Духтар аз пуле, ки дар хориҷа «кор» карда буд, хона харид. Модарро ба хона овард. Ба падараш мошин хариду об ба лаби ҷӯй баробар шуд. Ва боз ба хориҷа ба «кор» рафт.

ҚОРУН

Оби дида Ҷайхун кард. Он қадар нолид, он қадар гирифт, он қадар мискину ҳақиру бенаво менамуд, ки... Он қадар, маломат кард, он қадар ҳақорат кард. Меғуфт: «Ман миллионерам. Ин ҳама долларро осон ба даст овардаам магар? Бо

сад ҳазор чапу росту болову поён. Аммо афсӯс бо ҳамин қадар таҷриба дар ҳисоби аснод хато кардам. Ба миқдори даҳ ҳазор доллар. Агар касе фиреб мекард, гапи дигар. Худам худамро фиреб додаам. Эй вой, мани шири хом хӯрда! Эй вой, войи даҳ ҳазор! Додамро ба кӣ гӯям, аз кучо ёбам пулҳои ба бод рафтаго!..

Ман намедонистам, чӣ хел ёрӣ диҳам. Он қадар раҳмам омад ба ӯ, он қадар дилам сӯхт. Хостам чанд рӯзи дигар ба кор пиёда рафта оям, аммо охири сомонӣ, раҳпулии дар чайбам бударо бароварда ба ӯ диҳам. Шояд кори хайре карда бошам, вагарна мемирад, бечора миллионер.

ИБРАТ

Сардор ҳамеша боғбонбачаро ҳушдор меод, ки касе сабзаҳоро поймол накунад. Бачаҳо дар гирду атроф бозӣ мекарданд. Боғбонбача аз падару модари онҳо хоҳиш мекард, то бачаҳоро беназорат нагузоранд. Наздики шом буд. Иттифоқан модар ва духтарчае пайдо шуданд бо либосҳои фоҳира, ки боғбонбача пеш аз ин онҳоро надида буд. Духтарча давид, рӯи сабззор баромад ва шурӯъ кард аз чое ба чое чаҳидан. Боғбонбача бо нармӣ аз духтарча хоҳиш кард, ки сабзаҳоро поймол накунад. Духтарча ба шӯр омаду дашном дода гуфт: «Ҳой, намедонӣ магар, ки ман духтари кистам? Агар хоҳам, худатро ҳам поймол мекунам!»

Боғбонбача ба гапи духтарча аҳамият надод, нозӣ кӯдакона пиндошт. Боғбонбача ба духтарча гуфт: «Духтари подшоҳ бошӣ ҳам, сабзаҳоро поймол накун» ва илтиҷоomez ба сӯи модар нигоҳ кард. Модари духтарча бо такаббур аз чой баланд шуд, рафт ба сардор арз кард. Сардор бо ишора боғбонбачаро даъват намуд ва дар назди модару духтар маломат кард. Сахт маломат кард. Ҳатто таҳдид кард, ки бори дигар ба ин духтарча «ту» – гӯй, аз кор меронамат. Сардор таҳдид карду рафт. Духтарча акнун сабзаҳоро на танҳо поймол, балки шаттакорӣ мекард.

РАСМИ ХУБИ ТОҶИКОН

Дар маҳфили мастон каси хушёр даромад...

Рӯзи тӯй буд. Соҳибхона ҷои дигар ҳам надошту фурсат ҳам. Хонаҳо пури меҳмон. Хушёр беихтиёр ворид шуд ба маҳфили мастон. Ҳама аҳли шароб хурсанд шуданду хуш пазируфтанд меҳмонро, зеро сабаби боз як қадаҳи дигар нӯшидан пайдо шуд. Соқӣ қадаҳ лабрес кард ва ба сӯи хушёр дароз намуд. Аҳли маҳфил низ қадаҳхоро бардоштанд ва бо чашмони хуморӣ сӯи хушёр нигоҳ карданд, то сухани табрикий ӯро дар васфи соҳибчашн бишнаванд. Хушёр саросема шуд, дасту по хӯрд, қадаҳро рад кард. Қадаҳ дар дасти дароз кардаи соқӣ ларзид. Хушёр беихтиёр ба насихат аз мазаррат ва мазаммати шароб шурӯъ кард...

Насихат акнун оғоз шуда буд. Ҳатто далелу бурҳонаш ба забон наомада низ. Як лаҳза чунон хомӯшии ҳукмрон шуд, ки... ва ногаҳон шишаву ҷому қадаҳ аз ҳар тараф ба сӯи хушёр паридан гирифтанд. Дашному ҳақоратҳои қабехтарини гӯшношунид жола-жола ба сараш рехтанд. Инчунин мушту шаттаву шалоқ дар баданаш бенишона намонд ва... Чӣ соҳибхонаву аҳволи хушёр, чӣ мастону ғиреву шӯру бозор!

ОШИҚ

Саҳнаи театр. Боз ҳам намоишномае дар мавзӯи ишқ. Актёр нақши ошиқро бозӣ мекунад. Мохирона. Коргардон ҳам қаноатманд аст. Тамошобин қаноатмандтар аз онҳо. Дар толор марди ошиқ нишастааст. Марде, ки як дафъа тири ишқ дар дилаш маъво гирифт, берун нашуд ва берун нахоҳад рафт, то дами вопасин. Ӯ бо ҳайрат ба бозии хунарпеша ва ба шавку завқи тамошобинон нигариста бо худ меандешид: «Эй кош, ошиқӣ чунин будӣ». Дилаш танг шуд, аммо тоқат кард. Намоишнома ба поён расид. Гулборон. Кафкӯбиҳои бардавом. Хунарпешагонро табрик мекунанд. Чехраҳо болида аст. Тамошобинон фарёд мезананд: «Олӣ! Офарин! Бис! Браво!»

Марди ошиқ оҳиста аз толори тамошо берун меравад. Дарди ишқаш тоза гашта мағзу устухонашро оташ мезанад. Ў намегирияд, захрхандааш меояд...

Дар саҳнаи зиндагӣ гурӯҳе ошиқанд, гурӯҳе дар нақши ошиқ.

ТАФОВУТ

Абӯбақр буз харид. Бе даллол. Худаш савдо карду харид. Ў аз Русия ғайри маблағи хуб одати бад, яъне арақхӯриро овард. Чун дар қишлоқ дигар ҳамқадаҳ надошт, хост тарки одат кунад ва ҳамчунин ҳам кард. Модараш фармуд ба бозор рафта як буз харида биёрад, чунки моҳи раҷаб аст, як даҳан нон карда арвоҳи гузаштагонро шод кардан лозим.

Абӯбақр бозор рафт бузхарӣ. Яке аз ҳамдеҳагонро дид, ки ҳама ба ӯ Ҳочӣ гуфта мурочиат мекарданд. Ҳочӣ даллолӣ мекард, арзон мехарид, қимат мефурӯхт. Абӯбақрро дида мисли ҳарсола оғӯш кашида, вохӯрӣ накард, балки босалобат пурсид: «чӣ мехарӣ?» Онҳо ҳамсиннусолу ҳамсинф ва то соли гузашта ҳамқадаҳ буданд.

Абӯбақр аз гарданбанди бузаш дошта, оҳиста – оҳиста аз байни издиҳом ба сӯи дарвозаи бозор мерафт, ки ҳамдеҳаи дигарашро дид. Ӯ дар назди гӯсфанди хобидае, ки сулфида базӯр нафас мекашид, чунгак нишаста, бо соҳиби он савдо мекарду мегуфт: «Ин гӯсфандат ҳаром мемурад. Дидӣ, ки ҳеч кас намехарад. Ту шукр гӯӣ, ки ман барои гӯшташ не, барои пӯшташ ба ту пул доданиям. Биё, ҳа гӯӣ, ман ҳозир корда дар мақаш ронам». Абӯбақр назди ҳамдеҳааш нарафт.

Рӯзи дигар баъди намози пешин ҳамдеҳагон дар хонаи Абӯбақр моҳираҷабӣ мехӯрданд. Ҳочӣ гӯштро фуру бурда истода гуфт: «Дина агар мегуфтӣ, як бузи сергӯшту равғанро бо нархи арзон савдо карда меодам». Ҳамдеҳаи дигараш, ки дирӯз гӯсфанди ҳарроммурдаистода савдо мекард гуфт: «Ба қассобхонаи ман меомадӣ, ба ҳамин нархи буз як гӯшти гӯсфанди «свежий» меодам. Баъд аз ин гӯшт даркор шавад, биё».

Абӯбақр гӯшти «свежий»-и гӯсфанди дирӯз мурдаистодаро тасаввур карду чизе нагуфт. Хӯрданду дуо карданду хестанд. Модар хурсанд шуд, Абӯбақр не. Баъди гусели меҳмонон хесту шаҳр омад. Шаҳр омаду рафт сӯи тарабхона. Тарабхона рафту нишасту арақ фармуд. Як шиша арақ фармуду боз шурӯъ кард ба арақ хӯрдан. Тамом вассалом.

НАФС

Дар мазаммати нафс сухан мегуфт. Хеле чолиб, бо маҳорати хосаи сухандонӣ, бо далелу бурҳони қотей мегуфт, ки мутлақо ғуломи нафс набояд шуд. Нафс касиф аст, нафс балост. Нафс балои имрӯзу фардост. Ин хангом дар муқобили мо шахсе аз мошини «Мерседес»-аш фаромада, сӯи мағоза роҳ гирифт. Носеҳ магар мешинохт ўро, ки чорхез зада, худро ба ў расонд ва саҳт ба оғӯш кашид, сару рӯяшро бӯсаборон кард. Даст боло намуда, сағу мурғи даргоҳашро дуо гуфт. Саҳибдавлат аз чайби худ ба чайби носеҳ пул интиқол дод. Носеҳ бо ҳоли хуш ва таъби болида ба назди мо баргашт ва лексияшро дар мавзӯи «Нафс ва зарари он дар имрӯзу фардои инсон» идома дод.

МУҲР

Одамон дили кайҳонро тасхир карданд. Дили ҳамдигарро тасхир карда натавонистанд. Чунон буду чунин ҳасту чунин хоҳад монд.

ТАБИАТИ ЧИСМУ ҚОН

Зан ба оина нигоҳ мекунад. Синну солашро муайян кардан мушкил. Ў ба оина нигоҳ мекунад ба он андоза бодикқат, ки як лаҳза ба санг табдил меёбад. Кӯча пуродам аст. Дар наздаш чанд қуттӣ сигарет, якеаш кушода, гӯгирд, сақич, пуфак ва ҳамели писта. Ҳамаи инҳоро дар болои курсӣ ниҳода, худаш дар рӯи замин нишастааст. Ў аз чайбаш оина бароварда ба сурати худ нигоҳ мекунад. Нигоҳ мекунаду атрофро фаромӯш

месозад. Ба ҳоли худаш дилаш месӯзад, чашмонаш пуроб ме-
гарданд. Дигар дилсӯзе надорад зан. Шавҳараш гум шуд дар
чанги нанг, бе ному нишон. Умеди зан канда шуд. Ду фарзан-
ди ноболиғ, ду ятим, ду нончӯ дар хона монд. Чӣ зиндагии
ширин доштанд онҳо, чӣ ҷавонзани зебод буд, чӣ хусн дошту
чӣ ҷамол, чӣ рӯю чӣ мӯй.

Зан ба оина нигоҳ мекунад ва боз атрофиёро фаромӯш
месозад. Ё дар оина ҷамолу ҷалоли ҷавониро мебинад.
Рӯзгори гузаштаро меҷӯяд. Раҳгузарҳо ҳоли ёро дида та-
масхур мекунад. Ҷавондухтарон таҳқиромез баланд-баланд
механданд. Зан ба худ омада оинаро дар ҷайбаш пинҳон ме-
кунад. Маҳзунона ба раҳгузарҳо менигарад. Ҳама дар раф-
туо. Касею сару савдои басе. Нафаре ҳам ба зан ва чеҳраи
офтобхӯрдаи ӯ диққат намедихад. Зан мехоҳад ақаллан ягон
марде ба чеҳраи ӯ, ба андоми ӯ бо чашми харидорӣ ва ҳавас
нигоҳ кунад, чун чанд сол пеш аз ин. Не!..

Донишҷӯён як-ду дона сигарет меҳаранд. Пирамарде
ҳамчунин. Ҷавонзани барои духтарчааш чанд дона сақич ме-
ҳарад. Зан ба фикр фуру меравад. Ордаш тамом шудааст. Дар
бораи гӯшту қанд хочати гап не. Зимистон наздик, ба бачаҳо
либоси гарм даркор... Аз саҳар то шом гоҳ зери офтоби сӯзон,
гоҳ зери боду борон менишинад, гилемаш гоҳ сабзаи сари
роҳу гоҳ мумфаршу бетон. Боз оинаро ба даст мегирад зан. Ба
сурати худ нигоҳ мекунад. Ё ҷавон аст. Умеди зиёд дар дил
дорад. Мехоҳад тӯйи домодии писар, чашни арӯсии духтарро
бубинад, бибӣ шавад, хушдоман шавад... Ҳоло тани ҷавонаш
навозиш мехоҳад. Оғӯши шавҳар мехоҳад. Ва аз хоҳиши ин
фикр шармаш меояд. Оинаро ба даст мегирад, менигарад. Ои-
на аз нафаси гармаш арақ мекунад.

ИШҚИ ЗАР

Туро дидам, ки меомадӣ. Ҳамроҳат ҷуссаи бузургу
бадхайбате буд, ки дар гардани кулуфташ занҷир овезон.
Гумон кардам ғуломи туст. Чун наздик расидед, дидам, ки
занҷири гарданкулуфт тиллоист ва аён шуд... Ва аён шуд,
ки гумонам ботил аст. На вай ғуломи ту, балки ту канизаки

ӯстӣ. Занчири зар дар гардани ӯ, ишқи зар дар дили ту.
«Ишқи зар ишқи газоф асту ҳавас хоколуд, ки ба занчири
тамаъ баста кашон меой».

ДУНӢИ ДУН

Вай хурд буд, ман барояш Ғаюр-ака будам.
Калонсолҳоро эҳтиром мекард. Ду даст пеши бар гирифта
салом меод, ахволпурсӣ мекард. Калон шуд, барояш Ғаюр
шудам. Эҳтиром аз ёдаш рафт. Фалак-чалак шуд, кори
серравған ёфт. Мошин хариду қаср сохт. Ғаюр будам, «хей»
шудам. Хурдонро намедид, пиронро нимнигоҳе. Солҳо
мисли тир гузаштанд. Ҷавонон пир шуданд, духтарон мо-
даркалон. Чалак-фалак шуд, муфлису бенаво гашт. Аз қаср
ба кулбаи бобой бозомад. Ман боз барояш Ғаюр-ака шудам.
«Рӯди ман олам дигар шуд, ту ҳамон ҳастӣ, ҳамон».

ТАНАФФУС

Ин истгоҳи охир нест. Шитоб накун, мусофир! Ин
истгоҳи танаффус аст. Нафас рост кун, ба ақиб нигар. Аз
кучо омадӣ, муҳим нест. Роҳи муҳим дар пеш аст. Ин роҳро
якбора намешавад паймуд. Ман мехоҳам бо ту ҳамроҳ би-
равам ё ту мехоҳӣ бо ман биёӣ? Афсӯс, ки роҳи равшану
васею ҳамвор дар қафо монд. Роҳ дар пеш норавшан асту
ноаён. Ҳамеша чунин аст. Ин роҳро танҳо бояд паймуд. Ин
роҳи начот аст ё роҳи мамот? Шояд ин роҳ моро ба кӯи му-
род бирасонад?! Шояд... Эй мусофир! Роҳат сафед бод!

ҚАЛАМУ ҚОҒАЗ

Қалам ба сар рафт. Хуни дилаш рехт, рӯи қоғози сафед.
Умраш ба поён расид. Ҷасадашро партофтанд бо ашғолу
дашғол туи давл. Рӯи ширмоли қоғаз доғ зад. Ҳуснаш
коҳид. Омад қалами дигару болои доғ шудгор кард. Ҷои
сафедӣ намонд. Рӯи қоғаз сиёҳ шуд. Бахти сафедаш бисӯхт.
Мазраа ҳосил надод. Дасте фишурду ғичим карду партофт

бо ашғолу дашғол назди ҷасади қалам, бар дохили давл.
Умраш ба поён расид.

АТЕСТАТСИЯ

Ба катори одати «арақчон ба чигилдон» қоидаю қонун ва одатҳои дигаре аз даврони Шӯравӣ ба мо мерос мондааст, ки яке аз онҳо одати дар муассисаҳои давлатӣ гузаронидани атестатсия, яъне санҷиши савияи дониш ва малакаи кори коргарону хизматчиён мебошад. Гӯё, агар панҷ сол пеш аз ин ақлат дар ҷояш буд ва дар ин муддат ақлатро бечо накарда бошанд, пас панҷ соли дигар дар амонӣ. Вагарна... Дар бораи тағо ва ҷиянҳо гап намезанем. Он чӣ ки аён аст, чӣ хочат ба баён аст... Дохили кабинети сардор мешавам. Салом медиҳам. Ҳама дар курсиҳои нарм нишастаанд, ман рост меистам. Як қисмашон шинос, ҳамкорони мо. Аз кӯҳансолон касе нест. Гӯё ҳама чиро медонанд. Зарбулмасали «бе пир марав, ки дар бимонӣ» кӯҳна шудааст.

Ҳамчунон, ки овардам, қисми дигари аъзои комиссияи ношинос. Онҳо шояд ташкилихӯри омада бошанд. Ман рост меистам. Мисли талаба дар мактаб замони имтиҳон назди муаллимон. Касе дафтари аълопро варак мезанад, муаррифномаи маро мехоҳад: «Сӣ сол дар ин даргоҳ кор мекунад. Содиқона. Огоҳиномаю хайфитунома надорад. Ҳамеша дар кораш навоарӣ дида мешавад. Ба ҷавонон дасти ёри дароз мекунад. Мо ҳам аз ӯ бисёр чизҳо омӯхтаем» ва ғайраю хоказо ба қавли мардуми рус «дежурные слова».

Сардор мефармояд: «Кӣ савол дорад? Марҳамат». Аз ҳамкорони ҳамсоли ман якеаш гуфт: «Ман савол надорам». Дигараш лаб кушод, ки: «Мо ба ин кас ҳаққи савол доданро надорем». Як узви ношинос савол дод (шояд ҷавобашро худаш ҳам намедонист). Аз қонуни даҳқонуна панҷ қонунашро номбар кунед. Аз саволаш маълум шуд, ки ним баст ҳуқуқшинос аст. Гуфтам: «Сиёсатшинос нестам, ҳуқуқшинос нестам, шахси маъмур нестам ва қорам ҳам наафтадааст. Бо ягонтояш ошноӣ надорам, мебахшед. На бо яктояш на бо даҳтояш, мебахшед». Қисме аз аъзоҳо ба хан-

да даромаданд, қисми дигарашон бо табассум иктифо карданд. Ҳатто шахси саволдода низ лаб инч кард, фақат як кас не. Не, ки не! Мири ғзаб!

...Мири ғзаб чанд соли охир ба кор омада буд. Ин чавон ғайр аз овози баланду мўйлаби дароз чизи дигар надошт. То андозаи имкон ёрӣ меодам, ки корро омӯзад. Устод мегуфт маро. Ҳоло узви босалобати комиссия аст ва шуруъ кард бар сарам борони савол рехтан. Чавоб мегуфтам. Чавоб мегуфтам. Илочи дигар нест. Дар вақти чавоб ба чашмони аъзои комиссия нигоҳ кардам. Ҳамкорон сар поин меандохтанд. Якеаш ишора кард, ки «аҳамият надех, эътибор надорад, беарзиш аст». Оре, ҳамин гуна маънӣ дарёфтам. Танҳо «мири ғзаб» бо виқор саволборон мекард. Дигаронро фаромӯш карда буд, то даме, ки тоқати сардор тоқ шуда «бас, кифоя» нагуфт. Берун шудам, аз чанги «мири ғзаб» халос шудам ва бо худ андешидам: «То имтиҳони гӯр чанд имтиҳони дигар монда бошад? Мункару Накирҳоям киҳо хоҳанд буд? Устоданд ё шогирд?.. Кӣ медонад? Ба боло нигоҳ мекунам, баъдан ба атроф. Ҳама чиз гӯё дар рабту низоми хеш аст. Офтоб гармию нур ато мекунад. Мардум худро аз сояҳо берун мекашанд... сӯи офтоб.

ЛОТОРЕЯ

Лотореяи яке аз дӯстонам мошин бурид. Андак-мандак не, автомашинаи «Волга». Дар замони шӯравӣ на ҳар кас метавонист автомашинаи «Волга» дошта бошад, боз чӣ гуна? Наппа-нав! Ба ивази сӣ (30) тин! (Барои чавонон ва наврасоне, ки имрӯз қимати пули шӯравиро намедонанд, тахминан 10 сент). Дӯсти ман, чавоне ки он вақт дар омӯзишгоҳ мехонд, якбора чунон машхур шуд, ки... Сура-таш бо «Волга»-аш қариб дар тамоми рӯзномаҳо чоп шуд. Духтарону беваҳо дар ишқаш лак дар лак, шояд беҳисоб. «Дӯстон»-аш низ тоза ба тоза, нав ба нав. Инчунин харидорони мошинро намегӯед? Барои харидани «Волга»-и ӯ чӣ нарххое пешниҳод накарданд. Шумо тасаввур кунед, ба иззати нафси марди тоссари гарданғафси шикамтурбаи серпул

намерасад магар? Як бачаи пушти лабаш нав сабзшудаи кисахолӣ соҳиби «Волга». Мерасад, албатта.

Хулоса, нархҳои осмонии харидорони мошин ба дили дӯсти мо кора кард, чунки 30 тин ба 30 ҳазор сӯм, яъне аз нархи «Волга» ду баробар зиёд, табдил ёфт. Чӣ беҳтар? Ҳам мошини арзонтар харидан мумкин, ҳам пули зиёд боқӣ мемонад. Фурӯхт, дӯсти мо, мошини «Москвич» харид. Бо пули боқимонда ҳар сол сайри тамошои ҷаҳон мерафт (Замони шӯравӣ шаҳрвандон дар як сол танҳо як маротиба иҷозати сафари хориҷа доштанд).

Қисса кӯтоҳ, чӣ мегӯед, ки «Москвич» беҳосият баромад ё чаши бад расид. Дар чанд ҷой зад мошинро. Оқибат безор шуд. Фурӯхт. Дигар мошин нахарид. Пули «Москвич»-ро низ ба сафарҳою тарабхонаҳою хонумҳо ва айшу нӯш сарф кард. Ҳеч чиз дар дунё абадӣ нест мегӯянд ва ҳеч пулу мол бако надорад («Пул чирки даст аст» мегӯяд халқ). Сарвати дӯсти мо ҳам бо сукути шӯравӣ поён ёфт. Синну солаш ҳам ба ҷое расидааст... Шумо мегӯед, ки мошинро бояд намефурӯхт. Худо барояш ато карда буд, насибааш буд, кори хато кард. Ё шояд мегӯед, ки «хуб кард, хӯрду пӯшид, айшу нӯш кард, ҷаҳонро дид. Дар ин дунё барои инсон чӣ мемонад?» Ин гаптон ҳам дуруст, вай гаптон ҳам дуруст. Лекин дӯсти мо ҳудаш чӣ мегуфта бошад? Ман намедонам. Агар ягон рӯз вохӯрам, хатман мепурсам.

ГАДО

Замона дигар шуд. Акнун пули дар ҷайб буда имконият намедихад, ки дар ошхонаи коргоҳ шикам сер кунӣ, ё савори маршруткаи шавӣ. Ба ҳаминаш ҳам шуқр, ки хонаю корхона наздик аст (шаш истгоҳ), пиёда ҳам метавонам нисфирӯзӣ омада, як даҳон нон хӯрда равам (одамони раҳдур сол-дувоздаҳ моҳ рӯзадоранд. Роҳхаташон ба бихишт навишта мондагӣ). Хати сайри ман аз роҳи зеризаминии фурушгоҳи марказӣ ва ҷойхонаи «Роҳат» мегузарад. Бо шиками гурусна ба хона меравам, бо шиками нимсер бармегардам ба кор. «Пулдор хӯрад кабоб, бепул хӯрад ду-

ди кабоб». Банда ҳам панҷ рӯзи як ҳафта дуди кабоб меҳӯрам. Албатта, беихтиёр ба сӯи онҳое, ки бодабдаба нишаста дулунча «алшаробу в-алкабоб» нӯши чон мекунам, як назар меафканам. Чӣ мегӯед, ки қувваи ҳофизаи дидани (зрительная память) ман бад набудааст, зеро чехраи баъзе мухлисони кабоб дар хотирам нақш баста будааст. Яъне?

Яъне чун ҳамеша бо хати сайри худ, баъди хӯроки нисфирузи аз хона ба қор бармегаштам. Оҳиста-оҳиста ғарки хаёл аз назди чойхона гузашта аз роҳи зеризаминӣ боло мешудам. Як ҷавони лӯндаи бардами чорпахлӯ, ки аз шамоли роҳ рафтаниш якто-нимто одами ман барин харобу нимчон парида рафтаниш мумкин, зуд-зуд пиллаҳоро боло шуд ва дар ҳамвории кунҷи даромадгоҳи роҳи зеризаминӣ қарор гирифт. Даст бурда рӯймолчаи касиферо аз чайбаш берун намуда, рӯи замин паҳн карду думбаашро болои он чой кард. Остини пиччакашро бар зад, ки аз зери он остинҳои сад сол об надидаш намоён гашт. Як тоқии касифу кӯҳнаеро аз бағалаш бароварду кушода, қатҳояшро рост карда, бар сараш ниҳод ва охируламп ду кафи дастонашро ба замини пурхоку чангу ифлос заду ба рӯи худ кашқа кашид. Зад бар заминро зад ба ду лунҷи худ, зад бар заминро зад ба даҳони худ (то ин дам ман ба пеши ӯ расидам) ва ёзонд дастони фарбеҳашро сӯи ман... Ба чехрааш нигоҳ кардам (Агар чехра гуфтан мумкин бошад). Нигоҳ кардаму шинохтам. Ин яке аз он шахсоне буд, ки ҳар рӯз кабоб меҳӯрд дар тарабхонаҳо...

...Ман дигар чизе илова намекунам.

ЗОҲИР ВА БОТИН

Маскав. Сафарҳои хидматӣ ва албатта, тарабхонаҳо. Бе ин намешавад. Боре ҳамин тавр бо ҳамкорам дар тарабхонае нишаста, хӯрок фармудем. Ду миз онтарофта аз мо марди ришу мӯйлабрасидаи бадқаврае танҳо менишаст ва ҳар дам ба тарафи мо нигоҳ мекард. Аз зоҳираш маълум намешуд, ки аз чӣ сабаб ба мо нигоҳ мекунад. Нияташ хайр аст ё шар? Пешхидмат хӯрок овард. Мо ба ошомидану сӯхбати хеш машғул шудем ва ба он мард дигар аҳамият надодем. Пас аз чанд муддат

пешхидмат як шиша шароб оварда рӯи дастурхони мо гузошт. Ҳоло мо имконияти савол додан пайдо накарда «аз фалон миз» гуфта, ба тарафи марди бадқавора ишора намуд. Он мард бо ишораи сар тасдиқ намуд. Мо аз рӯи одоби шарқӣ даст рӯи сина гузошта, изҳори ташаккур кардем. Аммо дигар намедонистем чӣ кор кунем. Дар ҳолати ноҳинҷор мондем, зеро тарабхона ва тарабхонанишинӣ, чӣ хеле ки медонед, қонунҳои хоси худро дорад.

Мушкилоташ он буд, ки мо шахси шаробфиристодаро бори аввал буд, ки дидем, намешинохтем. Он кас ҳолати ногувори моро дида нидо кард: «Қавонҳо, мумкин ман чанд лаҳза бо Шумо нишинам». Илочи дигар набуд, ҳуқуқи инкор ҳам надоштем, баъд аз шишаи шароб. «Шумо, албатта, тоҷикед» – оғоз кард. «Аз кучо, донистед?» – пурсидем мо. «Аз чехра ва гуфтугӯятон» – ҷавоб дод ӯ.

Оҳиста-оҳиста шурӯъ кардем ба сӯҳбат. Ӯ геолог будааст ва солҳои зиёд дар Тоҷикистон кор кардааст. Сару бари Ватани моро, урфу одатҳои мардуми минтақаҳои гуногуни моро он қадар хуб медонад ва он қадар боэҳтиром ва самимона сӯҳбат кард, ки чӣ қадар нишастанамонро надонистем. Муҳимаш ин буд, ки вақте он мард сӯҳбат мекард, аз самимияташ чехрааш, чехрае, ки чанд муддат пеш дар назари мо сард менамуд, он қадар гарму зебою ошно ҷилва мекард, ки гӯё солҳост бо ҳам нону намак хӯрдаем... Дар вақти хайрухуш ба ҳама нею нестони мо нигоҳ накарда пули он нишастии тарабхонаро худаш пардохт, ки ин ягона шояд нодиртарин ҳолате бошад, ки дар тарабхонаи пойтахтҳо, ба вижа Маскав, мизбон пули зиёфати меҳмонро пардохта бошад. Хеле нодир! Ана ҳамин тавр... Баъзан чунин ҳам мешавад.

ШИОР

Қурбоқа ҳам лингашро бардоштааст, ки «Наъл кун». Худро ба чашми кам мабин. Зарбулмасали «Қимат бе ҳикмат нест, арзон бе иллат»-ро кӣ гуфтааст? Халқ гуфтааст. Пас чаро мо аз талқини ин зарбулмасал истифода набарем. Пас аз ҳамин рӯз иборат ва баъд шиори мо якто: «Зин-

да бод қиматӣ». Ҳоло ҳам ҳикмати бозорҳои қиматро нафаҳмидед? То ҳол ки нафаҳмида бошед, баъд ҳам намефаҳмед. «Ба арзон чой нест! Нест бод арзонӣ! Рӯз то рӯз боз ҳам ба қимату қиматтар шудани нархҳо ҳиссаи арзандаи хешро мегузорем! Мардуми шарафманди мо набояд аз молҳои арзон ва хӯроквории арзон истифода барад. Ин ҳам барои онҳо, ҳам барои мо зарар дорад! Ва ғайраю ва ҳоказо. Бале, зарбулмасали «қимат бе ҳикмат нест»-ро халқ гуфт. Гуфту дар бало монд.

ТҶҲҒАИ ГАРОНБАҲО

Ба Воҳид костюм тӯҳфа карданд. Ба ном тӯҳфа, дар асл баҳои музди кораш, кори хушсифаташ. Оре, ҳамин хел ҳам мешавад. Солҳост, ки ба либоси нав намерасид дӯстам. Хурсанд шуд, албатта. Агар ба музди кораш пул меоданд, ҳамано мерафт ба ғори бетаги рӯзгор. Аммо чӣ хуб! Костюмро, ки хӯрда намешавад, Воҳид рафт бозор. Ин бозор он бозор, ин мағоза он мағоза ба чустуҷӯи костюм.

– Боз костюм? Чаро?

Хост бидонад, ки костюми ба ӯ тӯҳфашударо қиматаш чанд аст ё музди кори ӯро чанд баҳо кардаанд. Рафт ин бозору он бозор, аз нусхаи костюмаш наёфт. Шурӯъ кард сар задан ба мағозаҳо, наёфт, охируламр ба фурӯшгоҳи марказӣ даромад ва ёфт (чӯянда ёбанда аст) аз нусхаи костюмаш. Зуд ба нархномааш часпид. Диду бовар накард ба чашмон, ки харгиз ӯро фиреб накардаанд. Борҳо ин тарафу он тарафи костюмро гардонида нигоҳ кард, ки шояд дар нарх иштибоҳест.

Ҳар кадр саъй карду дид, нархи дигаре нест. Фурӯшанда, хонуми сурхию сиёҳизада ба Воҳиди либосҳои оддӣ дар тан дошта ва аз нархи костюм дар ҳайратмонда назора намуда, бо тарзи худ ботамасхур завқ мекард. Яъне: «Ту кучою ин либосҳо кучо?» Чун роҳи дигар намонд, Воҳид ба фурӯшанда муроҷиат кард. Хонум аз чояш ковок нашуд ва бо такаббур ҷавоб дод: – «Нарх ҳамон аст, ки мебинӣ».

Рӯзи дигар дар коргоҳ ӯ пурсид:

– Медонӣ, костюми ба ман тӯхфашуда чанд пул меистад?
– Тахминан сад сомони, – ҷавоб додам. Гуфт:
– Ман ҳам чунин фикр мекардам. Лекин дина як нусха-
ашро дар мағоза дидам, гӯш кун, чанд аст? Дусад доллар!
– Чор метр латга-я?
– Дусад сомонӣ, не дусад доллар!
– Боварам намеояд. Хайр, насибат будааст, ту аз кӣ кам?
Кайф карда пӯшида гаштан гир дар байни дусту душман.

Мақоли «Дар танат эзор надорӣ, боғи зоғон р...нӣ»-ро шунидаӣ? Аз пӯшида гаштани он костюм на шохам мебарояд, на рӯзгорам ба сомон мерасад. Сониян ман одами бачазанте. Бехтараш мефурӯшем. Ба пулаш як костюми бечорагӣ мехарем, боқимондаашро ба тӯй сарф мекунем.

Костюмро ба яке аз мағозаҳои марказӣ бурда супоридем. Тирамоҳи мо зимистон шуд, зимистонамон баҳор, бахорамон тобистон. Костюми дусаддоллараи дӯстам ҳеҷ харидор пайдо накард, ки накард. Тобистон костюмро ба хонааш бурд, тирамоҳ боз ба мағоза оварда супурд. Боз шабу рӯзҳо гузаштанду моҳу мавсимҳо. Костюм дар либосовезаки мағоза овезону овезон.

Дар ин миён Воҳид келин хуш кард, хостгор фиристод, чиҳоз бурд ва тӯй кард ягона писарашро. Костюми дусаддоллараро аз мағоза овард, рӯзи тӯи писараш пӯшид. Ҳама ӯро табрик мекарданд бо ҷашни арӯсӣ, муборакбод мегуфтанд, вале костюми гаронбаҳои ӯро ё намедиданд, ё дидан намехостанд, ё аҳамият намедоданд. Танҳо ман, ки аз киссаи ин костюм бохабар будам, дасташро фишурдам, бо ҷашни арӯсӣ табрик намудам ва костюмашро таъриф намудам, ки бисёр зебанда аст. Ҳамеша дар хонадонат сӯру сурур ҳукмрон бошад ва ин костюмро дар рӯзҳои хурсандӣ бипӯшӣ. Дуогӯи ободии хонадони Шумо будаму ҳастам. Воҳид ба костюмаш ишора намуда, ба гӯшам оҳиста гуфт: – костюмро алоҳида мешӯем. Гуфтам: – Ба шустан меарзад. «Ҳар чӣ насиб аст, на кам медиҳанд, гар наситонӣ, ба ситам медиҳанд».

СОЗИ ҲАМРОЗ

Эй сози хушовози ман, эй ҳамдаму ҳамрози ман. Биё, чун он гузаштаҳои қанду асал саратро ба оғӯш кашам, даст ба қомати духтаронаат барам, мизроби торат бикунам, ангушт ба рӯи пардаҳои наҳифат бигзорам ва захма занам. Садои сеҳрангези ту танинандоз гардад ва ман овоз бихонам, ҳарду ҳамоҳанг шавем. Оҳанги фараҳ, суруди шод, пур куннад атрофро... Солҳост ту дар кунчи тоқи хона хобидаӣ, ман дар кунчи дигар. Ҳоло замон дигар аст, созҳо дигар шудаанд. Созҳои мошинӣ, овозҳои мошинӣ. Ҳавдорони овози ману ту кучо шуданд? Кучост ошиқони ту, кучост маъшукони ман? Парканданд зери бори зиндагӣ. Имрӯз онҳо чӣ оҳанге мешунаванд? Чӣ мехонанд, чӣ мехоҳанд? Кучост онҳое, ки ҳеҷ чашну сурашон бе мо равнақ надошту гарм набуд. Кучост он духтарони париваши аз паси Кӯҳи Қоф омада, ки бо оҳангу садои шоди мо мераксиданду ҷавлон мезаданд...

Торҳоят ноҷӯранд, мисли торҳои бадани ман. Пӯсти рӯи ту низ ожанг пайдо кардааст. Кӯшиш мекунам торҳоятро ҷӯри оҳанги шод кунам, намешавад. Саратро дар бағал гирифта наметавонам. Дастонам дард мекунам. Пас рӯи зону мегузорам саратро ва қомататро даст мегирам. Ангуштон рӯи садопардаҳоят мегузорам, захма ба торат мезанам. Ҳайҳот, оҳанги маҳзун баланд мешавад. Мехоҳам суруди шод бихонам. Аз ҳанчараам садои ҳазин берун меояд. Ва ду ҳамдаму ҳамовоз зи ҳоли хеш ба ҳамдигар роз ово мекунам. «Гузаштаҳо гузашта, Замонаҳо гузашта... ки меравам ба сӯи сарнавишт». Туро ҳам ба қуттии ашғолу партов хоҳанд афканд. Ё ҳезум хоҳӣ шуд ва хоҳӣ сӯхт, беовоз. Ҳоло биё бихонем. Эй ҳамдаму ҳамрозу ҳамовоз. Садо баланд кун, на маҳзун, на нолон. Садо баланд кун! Садои ошиқона, садои шавқовар, садои рақсангез, садои шодиафзо! Садо баланд кун! Садо баланд кун!

МАНЗИЛИ ОХИРАТ

Ҳамаи сайёраҳо қонуни муайяни ҳаракати даврии худро доранд. Аммо рӯзгори мо дар рӯи сайёраи Замин омехта, номаҳфум, сарбаста муаммоест. Сиришта бо гили ғаму оби шодӣ. Ҷое бубин сурху сафед, ҷое бубин сиёҳу кабуд.

... Дар маҳалла ҷаноза буд. Баъд аз баобрӯ гусел кардани реҳлаткарда аз дорулфано ба дорулбақо дар қабристони Сари Осиё, аз боло, бо роҳи миёнабур, аз васати марқадҳо ба поён ҳаракат кардем. Баъзеҳо ба сари манзили наздиконашон, ки он ҷо хок шудаанд, барои даст ба рӯ кардан ба чапу рост ҷудо шуданд. Мӯйсафедон ба мошинҳо савор шуданд. Мо, ҷавонҳо, пиёда роҳ гирифтем. Якчанд марди миёнсол низ бо мо ҳамроҳ шуданд. Дар ду тараф гирду атрофи қабрҳо обод, гулу гулзор. Сангҳои ёдгори гузошта шудаанд. Бисёраш тозаю озода, рӯбучин шуда. Яке аз шахсони бо мо ҳамроҳшуда ба баъзе қабрҳо ишора карда: – ин худораҳмати фалонӣ, вай, ҷояш ҷаннат шавад, фалонӣ, ин фалонқора буд, вай фалонқора, ҳоло фалон қадар фарзанд аз ӯ боқӣ мондааст. Худо биёмурзадаш, гӯён ба рафиқонаш шарҳ меод. Ногоҳ дар назди як қабри фурӯрафта ва қариб ба хок яксоншуда истод. Ба мо ҳам ишорати истодан кард. Мо низ таваққуф намудем.

– Ин худораҳмати сарватмандтарини Душанбе буд, – гуфта оғоз кард-ҳатто дар Тоҷикистон ягона бой гӯем ҳам, мешавад. Акнун ба қабраш нигаред, – каме сукут карда идома дод, – вай ду бача дошт. Ду хари ҳангию бангӣ. Пули ҳароми бедардимӣ хамин хел мекунад. – Боз чизе илова кардан мехост, аммо худдорӣ кард. Шояд дар қабристон сари қабр ҷоиз надид.

– Баъди вафоти падарашон пулу хонаву молу давлату савлатро яке ба қимор зад, дигаре ба арақхӯрию фоҳишабозӣ. Дар як дам мисли он шуд, ки бо Қорун. Гӯё замин фурӯ кашидаш. Ҳоло он бачаҳо кучоянд? Касе наме-

донад... Хуллас, боқимонда ҳамин чизе, ки мебинед. Бе касу кӯй, ғариб барин. Инсон ҳамин-да. Чӣ мемонад аз ӯ. Биёед як фотиҳа хонему баъд гузашта равам. Шояд баъди ду-се сол аз ин қабр нишоне ҳам наемонад...

Сайраи Замин мувофиқи қонуни муайяни даврӣ дар гирди меҳвари худ чарх мезанад.

ЛАТИФАҲОИ ТЕЛЕВИЗИОНӢ

Чунин ном гузоштан на барои он аст, ки ман ин воқеаҳои латифамонандро барои намоишҳои телевизион эҷод кардаам, баръакс ин ҳолатҳои хандаовар дар қараёни кори ҳуди телевизион рух додаанд, ки банда дар тӯли зиёда аз сӣ соли заҳматам дар он муассиса дидаам, шундаам ва аз сарам гузаштааст.

ТААССУРОТИ АВВАЛИН

Ҳоло ба ёд овардани он рӯйдодҳо хандаовар аст. Аммо таассуроти ҳайратзо ва ваҳмангезе дошт он замоне, ки маро дар телевизион ба қор қабул мекарданд, зеро...

Дар қабулгоҳи ҷонишини раиси Кумитаи симо ва садо бо ҳазор умед нишаста будам. Яъне, агар маро ҳамин ҳоло ба қор қабул кунанд, шодикаф мешавам.

– Дар кучо қор мекуни?

– Дар телевизион.

– О-о-о!

Оре, ҳамин тавр, ҷои шарҳу эзоҳ надорад он эҳсос... Нишаста будам. Котиба тугмаҳои мошини ҷопро такотук мезад. Ногаҳон шахси каммӯи тоқидор (он солҳо дар телевизион, барои як муассисаи бонуфузи давлатӣ, тоқӣ пӯшида ба қор омадан бемаданиятӣ ҳисоб мешуд) бо шаст ба қабулгоҳ даромаду аз шиддати ғазаб суп-сурх, ба тарафи дари ҷонишини раис ишора карда, аз котиба пурсид: Ҳамин ҷа?!

Котиба ҳам бо ишораи сар тасдиқ кард. Шахси тоқидор ҷонишинро ду-се дашноми омехтаи тоҷикию русии аз одоб берун карду баромада рафт. Котиба ба тарафи ӯ нимнигоҳе ҳам накард. Ҳайрон шудам, ки ин одам кӣ бошад? Наход корманди телевизион? Чаро котиба ба дашноми ӯ эътибор надод? Милиса ҷеғ назад? Баъди чанд дақиқа шахси тоқидор баргашта омад, ғазабаш паст шуда бошад ҳам, асабонӣ буд. Боз пурсид: Ҳамин ҷа?!

– Банд аст, – сар набардошта ҷавоб дод котиба.

Марди тоқидор боз чанд дашноми болохонадор ба нишони ҷонишин равона карду баромад. Фурсате нагузашта аз кабинети ҷонишин якчанд нафар берун шуданд. Ман аз ҷоям ковок шуда мунтазири ишораи иҷозаи котиба шуда будам, ки боз шахси тоқидор вориди қабулгоҳ шуд.

– Марҳамат дароед, холӣ, – гуфт котиба ба ӯ аз ҷоп сар бардошта.

Марди тоқидорро асабонияташ ҳам, ки кам шуда буд, зери лаб ғур-ғур карда:

– Ладно, в другой раз, – гуфта баромад. Котиба ба ман ишора карда:

– Дароед, – гуфт.

Ман назди чонишин даромадам. Аммо аз он дилгармӣ ва хоҳиши беандозаи кор як андоза дар номувозинатӣ қарор доштам, зеро агар он ҳодисаи дар қабулгоҳ рухдодаро кас дар сахнаи театр бубинад, гапи дигар.

Аммо хушбахтона, ё мутаассифона, маро ба кор қабул карданд ва банда дар сахрои нопайдоканори кору зиндагӣ мустақилона дар набард шудам.

Бо он шахси тоқидори дашномдиханда низ шинос шудам ва бо ҳукми тақдир, солҳои зиёд дар як шӯъба кор ҳам кардем. Аслан ӯ марди зарофатгӯ ва хуштабъ буд.

Ҳамкори мо коргардони касбӣ буда, ба танқиду хурдагириҳои роҳбарони беҳабар аз журналистика ва коргардони телевизион ва аз боло таъиншудаи номенклатурӣ дили худро бо дашном ҳолӣ мекард. Инро ҳама медонистанд. Дар боло ҳам медонистанд. Медонистанд, ки ӯ ҳақ аст, аммо дасти кӯтоҳ дорад. Аз ҳамин сабаб гӯшро ба қарӣ мезаданду таҳаммул мекарданд.

... Ҳамин гуна буд таассуроти аввалини ман.

ҲИРФАӢ

Мухаррири чавоне, ки тоза ба кор омадааст ва вижагиҳои васоити техникии телевизионро бе донишҷуи маъно ва корбурди онҳо қориазёд карда буд, тавассути телефон аз донишманде хоҳиши ҳамсӯҳбат шуданро дошт. Ба хоҳири он, ки олими мӯҳтарамро розӣ кунонад, тамоми хунарашро ба кор андохта, журналисти касбии телевизион будани худро нишон додани шуда, чунин мегуфт:

– «Устод, Шумо фақат розӣ шавед, шуд. Ман намегӯям, ки вақти пурқимататонро сарф карда, ба студия биёед. Не. Рӯзу соатро муайян кунед, мо худамон тамоми телевизионро бардошта ба наздатон меоем. ПТС-а бурда, декоратсия карда, партикабела монда, штатива кушода ба воситаи «Бе-такам» дар «СП» шумоя панорама карда сабт мекунем».

Ростӣ чунин таърифхоро шунида, розӣ нашудан ҳеч имкон надорад. Аммо агар ҳамсӯҳбати муҳаррири мо ба «интервью» розӣ шуда бошад, вой бар ҳолаш. Зеро ин ҳама васоити техникӣ, ки дар боло зикраш рафт, бори як мошини «Зил» аст. Ва агар журналисти ҷавони мо ба гапаш истода, ҳамаи ин васоити техниро бардошта барад, дар кабинети донишманди мӯхтарам чӣ тавр ҷой мекарда бошад? Чунки:

Ман шарҳ диҳам, Шумо тасаввур кунед, хонандагони азиз:

ПТС – иборат аз ду ё се автобуси мучаҳҳаз, дастгоҳи телевизионии сайёр; декоратсия – ашёи ороишии сунъӣ, дарахту дару девор дар театр ва дар телевизион; партикабел – дастгоҳи манҷамонанди баландиаш ду метр, ки барои сабт аз толорҳои концертӣ, театр ва майдонҳои варзишӣ истифода бурда мешавад; Бетакам – дастгоҳи касбии наворбардорӣ; СП – навъи навор; Панорама – нишон додани объект аз як тараф ба тарафи дигар.

... Ва бисёр ин гуна шудаасту мешавад.

ПЕРЕФАРАТСИЯ

Чӣ хуб аст, ки табиати инсон дорои шӯхию лутфу зарофат буда, ниёзманд аст ба ин ҳама.

Аз накли коргардон Абдуллоҷон Ғаффоров: Замоне, ки маро дар киностудияи «Тоҷикфилм» ба ҳайси ёвари коргардон ба қор қабул карданд, рӯзи аввал сардори ҳайати эҷодӣ фармуд, то рафта аз анбори либосҳо як сатил перефаратсия гирифта биёрам.

Ман сатили холӣ дар даст пурсида-пурсида анбори либосхоро ёфтам. Онҳо ба ман гуфтанд, ки: Мо ҳоло перефаратсия нагирифтем. Рав ба анбори бутаферия (ашёҳои сунъӣ), шояд онҳо дошта бошанд.

Дар ҳавои гарми тобистон, арақшор, аз як канори киностудия роҳ гирифтам ба канори дигар. Дар анбори ашёи сунъӣ гуфтанд, ки: Мо доштем, ҳамин ҳоло тамом шуд. Равон карданд ба ҷои дигар. Аз ин ҷо ба он ҷо, аз он ҷо ба ин ҷо. Хеле хаста шудам, охир гуфтанд, ки перефаратсия танҳо дар сеҳи танзим мешавад, онҳо ҳамеша доранд.

Рафтам сехи танзим. Онҳо гуфтанд: Дуруст аст, ки мо хамеша дорем. Аммо бе иҷозати Б. Кимёгаров дода наметавонем. Баргаштам ба бинои марказии маъмурият. Иҷозат пурсида даромадам назди Кимёгаров. Арзи ҳол кардам. Эшон ба мани хастаю арақшор ва сатили холии дастам бодикқат нигоҳ карда пурсиданд:

– Чанд муддат шуд кор мекуни?

– Ҳамин рӯз ба кор сар кардам.

Дар киёфашон табассуме нимаён пайдо шуд.

– Рафта гӯй, ки ба касе перефератсия даркор бошад, ху-даш назди ман биёяд, – гуфтанд.

... Ҳамин тавр, оҳиста-оҳиста корро ҳам ёд гирифтаам, ба иззату эҳтироми кормандон низ сазовор шудам. Маъноии перефератсияро ҳам фаҳмидам... Ва тӯли солиёни зиёд, бисёр навкоронро барои перефератсия равон кардаам.

Эзоҳ: Перефератсия – ин сӯрохиҳои ду тарафи навори кино, ки дандонаҳои муҳаррик ба онҳо дохил шуда, наворро ба ҳаракат меорад.

Маҷозан – сӯроҳӣ, ҷои холӣ – яъне, ҳеҷ чиз.

НАМОИШҲОИ «ЗИНДА»

Замоне, ки ман ба кор сар кардам, намоишҳои телевизион мустақим пахш мешуд, зеро дастгоҳи сабти видеоиро ҷопониҳо ихтироъ накарда буданд. Шурӯъ аз ахбору намоишҳои сиёсӣ иқтисодӣ то иҷтимоӣ фарҳангӣ, назар ба истилоҳи дирӯза «зинда», бо истилоҳи имрӯза «мустикам» ба эфир мебаромаданд. Саҳни ҳавлии телевизион аз субҳ то нимашаб пуромад буд, зеро на танҳо бо хунарпешагон, балки бо ҳамаи иштирокчиёни даъватшуда, аз деҳқон то олимону роҳбарони давлат, машку тамрини пешакӣ карда мешуд. Ба ҳамаи ин нигоҳ накарда, дар вақти намоиш боз ҳолатҳои ғайриҷашмдошт рух медод, ки сабаби асабоният ва ҷанҷоли калон мешуд. Аммо дар баробари ҷанҷол, ханда ҳам дошт, он ҳолатҳо. Масалан:

МУНКАР – НАКИР

Борҳо мешуд, ки баромадкунанда дар машки пеш аз баромад дар хусуси касбаш буррою шуниданӣ сӯхбат мекард, вале ҳангоме, ки дар студия ҷароғҳои шиддаташон баланд фурузон мегашту чашми камераҳо ба ӯ нигаронида мешуд ва яке аз он камераҳо ба тарафи ӯ ҳаракат мекард, аз ваҳм мисли ҳайкал шах мешуд, чоғаш ях мебаст.

Дар он лаҳза барандаи намоиш дар назараш мисли Мункар – Накир менамуд, ки ӯро саволборон мекунад. Чун нагӯянд ё барандаҳои намоиш таҷрибадор буданд, вазъиятро ба даст гирифта ҳамаи суҳбатҳои, ки меҳмон бояд гӯяд, худашон мефутанд. Масалан, баранда ширкаткунандаро шинос мекунад: Тамошобинони азиз, ҳамсӯҳбати ман механизатори пешқадами колхозии... ноҳияи... фалонӣ беҳмадониев. Бигӯед, ки Шумо то имрӯз чӣ миқдор пахта ҷамъоварӣ намудаед?..

Ба ҷои ҷавоб меҳмонро арақи хунук пахш мекунад. Сукут ҳукмфармо мегардад. Микрофон дар назараш чун аждаҳо мегардад. Механизаторе, ки мошини пахтачинии садҳо маротиба бузургтар аз ин камераҳо идора мекунад, ҳоло дар назди он даҳон кушода наметавонад. Лабҳояш ба ҳам часпидаанд.

Баранда номаълум ҷилави вазъиятро раҳо накарда, илова мекунад: Бинандагони мӯхтарам, меҳмони мо бисёр шахси хоксор буда, худро таъриф карда наметавонад. Меҳмони мо то имрӯз ... тоннаю ... килограмм пахтаи аълосифат ҷамъоварӣ намуда, ваъда доданд, ки то охири мавсим боз ... тоннаи дигар ҷамъоварӣ намуда, ба давлат ва ҳукумати ҷоноҷонамон месупорад. Ба фалонӣ беҳмадониев барори қор ва муваффақиятҳои беназир орзумандем.

Меҳмон гӯё он лаҳза аз истинтоқи Мункар-Накир ҳалос шуда бошад, арақи сару рӯяшро пок карда, охи сабук мекашад. Дар дилаш ҳазор шукр мекунад ва ба даргоҳи Худованди Қарим зорию тавалло мекунад, ки бори дигар ӯро ба ин азоби алим, дӯзахи рӯи замин гирифта накунад.

ШЕРДИЛ

Боре ҳам мешуд, ки иштирокчӣ барои «шер» шудан «сад-то» зада меомад. Он вақт вазифаи журналист ё барандаи намоиш боз ҳам мушкилтар, ҳатто хавфнок мешуд, зеро дар зери гармии чароғҳои студия кайфи меҳмон дучанд мегардад, суханхояш бемаънӣ, берабт мегаштанд. Тарси он пайдо мешуд, ки мабодо аз даҳонаш ягон ҳарфи кабеҳ барояд...

Боре ҳамин тавр ҳам шуда буд, ки шахси «шер» шуда омада дар вақти намоиш аз занаш шикоят оғоз намуда до-мани гирияро сар дод.

ОҲАНИ ДОНО

Дар вақти пахши барномаи «Ахбор» наттоқ дар студияи хурд, меҳмони даъватшуда дар студияи калон менишастанд. Онҳо ҳамдигарро намедиданд, аммо тамошобин фикр мекард, ки онҳо дар як ҷой нишаста, бо ҳам сӯхбат доранд. Боре коргардони ҷавон ба меҳмон мегӯяд: Ҳар он чӣ ҳамин ҳоло шумо гуфтед дар бораи қору қорхонаатон, ҳамин, ки чароғаки сурхи камера равшан шуд, ҳамаашро аз нав тақрор мекунад. Ман ҳо дар ана боло, дар сари пулт мешавам.

Меҳмон, ки бори аввал ба телевизион омадааст, вазъиятро сарфаҳм нарафта хайрон ба камера нигоҳ карда менишинад. Ногоҳ чароғак равшан мешавад. Баромадкунанда ба он тарафе, ки коргардон рафта буд, гардан ёзонда, фарёд мекунад:

– Ҷиян, чароғаш дар гирифт, гап занам?

Як лаҳза ҳама ҷо сокит мешавад.

– Ҷиян, – идома медиҳад ӯ ба камера ишора карда, – ҳозир одам гапи одама намефаҳмаду ин оҳан аз кучо мефаҳмад?

ДУШМАНОН НАМЕМИРАНД

Боре дар арафаи Иди ғалаба бар фашизм намоишномаи калонҳаҷми хунарӣ намоиш медонанд. Дар охир баъд аз

чанги шадид артиши шуравӣ ғолиб омада парчами сурхро баланд бардошта, афсарон як-як аз назди экран гузашта рафтанд. Дар қафои онҳо бошад, майдони ҳарбу зарб пур аз аскарони душман, ки афтида мурдаанд, нишон дода мешавад. Сонияҳо мегузарад, дар экран ғайр аз часади фашистон дигар касе ё чизе пайдо намешавад. Сонияҳо дақиқа мешаванд, часадҳо як-як ба ҳаракат мебароянд ва аз ҷои худ ҳеста аз дари студия баромада рафтани мегиранд. Албатта драмаи қаҳрамонӣ ба мазҳака мубаддал мегардад.

Аммо фардо... Сабаб?

Сабаб пайдо нашудани титри «Поёни намоиш» дар лаҳзаи зарурӣ, дарди шиками коргардон ва ба ҷои «Раҳматнома» барои намоиши аъло, «выговор» ба гурӯҳи эҷодӣ.

РАИСИ ШОҲДОР

Он замон аз минтақаҳо барои намоиш дар баъзе маврид кинонавор дар мавриди дигар суратбардорӣ мешуд. Масалан, барои як намоиш дар бораи фарз кардем як колхоз то худуди 80-100 сурат истифода мешуд. Наттоқ аз паси кадр матнро мехонд ва дар экран мувофиқи мазмуни он ёвари коргардон суратҳоро иваз мекард. Ин тавр ҳам мешуд, ки баъзан ҷои рақами суратҳо иваз мешуданд, ё дар рафти намоиш яке аз суратҳо ба замин меафтид, он вақт сурати дар экран буда бо мазмуни матн мувофиқат накарда ҳолати хандаовар рӯй меод. Масалан боре чунин шуда буд:

Наттоқ, вақте ки матнро дар таърифи раиси колхозе меҳонад, дар экран сурати барзагови калони шохдори фарбеҳ намоён мешавад ва ҳангоме, ки дар бораи соҳаи чорводорӣ, говҳои зотии сершир сухан меравад, дар экран бо тамоми савлату салобату лунҷҳои дамида раис пайдо мегардад.

АВВАЛ НОН, БАЪД ҲАМИР

Корро дар идораи барномаҳо барои ҷавонон сар карда будам. Барои он ки коргардони мустақил шавам, зуд ба кор часпида, на танҳо кори эҷодӣ, балки корҳои техникӣ –

дастгоҳи намоишдихӣ ва танзиму тадвини кинонаворро низ аз худ карда будам. Боре ҳангоми намоиши «Чӯш зан, чавонӣ», ки аз фаъолияти коргарчавонони заводи нон ироя шуда буд, воқеаи ачибе рӯй дод.

Ман кинонавори аз завод бардошташударо пора-пора карда мувофиқи мазмуни матн тадвину танзим намудам ва онро тавассути дастгоҳи кино ба намояндаи шуъбаи назорати техникаи нишон дода, мувофиқи эроди ӯ баъзе нуқсонҳои техникаро дар навор баргараф намуда, бори дигар часпонида бурда ба киномеханик супоридам, то дар ҷои зарурӣ пахш намояд.

Соати муайян фаро расиду намоишро оғоз намудам. Баъд аз салому алейк нагтоқ ба хондани матн сар кард. Дар он зикр мешуд, ки ҷӣ хел халтаҳои калони ордро ба деги калони чархзананда рехтан мегиранд, вай бо об омехта шуда, хамир ҳосил мегардад ва баъд лӯнда-лӯнда ба болои тасмачарх меафтад. Он ба тарафи танӯр ҳаракат мекунад. Лӯндаҳоро гирифта ба қолабҳо ҷой мекунад. Қолабҳо чархзанон ба танӯр медароянд. Аз даруни танӯр нонҳои гарми пухта ба рӯи тасмачархи дигар меафтанд. Ва он тарафи чавононе ҳаракат мекунад, ки онҳо нонҳои гармро гирифта ба куттиҳои ҷӯбин ҷой мекунад ва дар тақвияти матн ҳамин навор бояд пахш мешуд. Ҳамин тавр ҳам шуд. Аммо шумо, хонандагони азиз, дар сирк санъати сеҳру ҷоду ва чашмбандиро дидаед ва дар экрани телевизион ҳам чунин шуд. Зеро ногаҳон нонҳои гарми тайёрро аз куттиҳо гирифта ба болои тасмачарх мегузоштанд. Тасмачарх ба сӯи танӯр ҳаракат мекард. Нонҳо парид ба даруни қолабҳо ҷой мегиританд. Чархи дигар онҳоро ба дохили танӯр мебурд ва аз тарафи дигар чарх аз танӯр берун мешуд ва аз қолабҳо ба ҷои нон, лӯнда-лӯнда хамир ба рӯи тасмачархи сӯи дег ҳаракаткунанда меафтид. Дег оҳиста-оҳиста аз хамир ҳоли мешуд, чунки ба орд мубаддал шуда ба боло ҳаракат карда, ба халтаҳо ҷой мешуд. Ана тамошою мана тамошо!..

Шарҳи ҳол: Яъне, банда баъд аз ислоҳи кинонавор онро саросема, чун то оғози намоиш вақт кам монда буд, чаппа ширеш карда часпонида будаам. Шӯру ғавғои фардо ҷои таъриф надорад.

ФУТБОЛ Ё ТЕАТР

Коргардони намоиши мустақим рӯзи намоиш ногаҳон бемор шуд. Сармуҳаррир ба ман фармуд, то ба стадион рафта, футболро нишон диҳам.

Чавонон ҳуқуқи эътироз надоранд. Тарбия, тарбияи шаркӣ-да.

Ман мухлиси футбол набудам, нестам ва нахоҳам буд. Агар гоҳо бо рафиқон ба тамошои футбол мерафтам, он ҳам ба хотири ош. Оши палав. Чунки анъана шуда буд, аксар мухлисон гурӯҳ-гурӯҳ чанд соат пеш аз саршавии футбол дар чойхонаи боғи кӯли комсомол оши ҳарифона мепазанд. Ҳамчунин ба ман рафти футбол не, балки тамошои ҳолати мухлисон хушоянд буд.

Дар ҳақиқат тамошои ҳолати мухлисон дар рафти футбол ин як намоиши театрист. Билохира рафтам барои нишон додани футбол. Фикр кардам: Чӣ? Ҳеҷ мушқил надорад. Ҳар кучо, ки тӯб меравад, камера ҳам аз паси тӯб.

Чун ҳамеша се дастгоҳи наворбардориро ба тарафи майдон нигаронидам, як дастгоҳро ба тарафи мухлисон.

Бозӣ сар шуд, идома ёфт, поён пазируфт. Аз назари ман аъло. Бехтар аз он буд, ки рӯзҳои пешин.

Субҳи рӯзи дигар.

Ба идора мебароям, салом медиҳам. Сармуҳаррир сурх то гардан. Сурхи сурх.

– Чӣ кор кардед, шумо?! – хитоб кард сармуҳаррир.

– Чӣ, муаллим?

– Дина чӣ нишон додед?!

– Футбол.

– Вай майдони футбол буд, ё сахнаи театр?!

Ҳайрон шудам чӣ чавоб диҳам.

– Шумо дар умратон ягон бор футбол дидагӣ ё не?!

– Ман мухлис нестам, муаллим.

Сурх сафед шуд.

– Ҳаминро мегуфтед, намешуд.

... Сармуҳаррир марди ҳалиму хубу боандешае буд. Маълум шуд, ки ман аз рӯи одат бештар ба ҷои майдони бозӣ ҳолати шавқу завқи мухлисонро нишон додаам. Ҳатто дар лаҳзаҳои ҳассостарин, лаҳзаи ба дарвоза гол задан.

ҲАҚҚИ ҚАЛАМ МЕРАҚСАД

Раиси нав дар назди Кумитаи телевизион ва радио дастаи раққосаҳо созмон дод. Ба гуфти худаш аз ҳисоби захираҳои дохилӣ. Аз он рӯзе, ки ансамбл ба по шуд, ҳаққи қалами журналистону таҳиягарону коргардонҳо фано шуд.

Гуфтам: Ҳаққи қалами мо раққоса шудааст. Ҳамин, ки тӯйравак шуд, дучанд шуда бармегардад. Аммо ҳайҳот. Фолам набаромад. Раққосаи тӯйравак шуду, ҳақи қалам барнагашт.

ИНКОР

Ҳар рӯзи душанбе дар маҷлиси сабоҳӣ ҳусну қубҳи барномаҳои ҳафтаи гузашта дар эфир пахшшударо шореҳон мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода, баҳогузорӣ мекунанд. Мисли мактаб: хубу аъло, хом ё миёна. Аз ҳама кори мушқил хому норасо гуфтан аст. Сабабаш маълум. Урфу одат ва одоби қадимии бобой. Албатта шореҳони беғараз ҳам буданд, шореҳони тамаллуққор низ. Бе ин набуду бе он намешавад.

Дарди сари шореҳони бовичдон ин мардуми худхоҳ буд, ки гумон доштанд аз дигарон дида доно ва боистеъдодтаранду намоишҳои сохташон беҳтарин. Ва ҳамеша ба шорех савол меоданд:

– Намоиши моро дидед?

Дар ин ҳолат шорехи пандшунуда наметавонист рӯи рост бигӯяд, ки намоиши шумо омодасохта хому норасост. Боре Меҳмон Баҳтӣ муаллифи мақоли «Равшанӣ аз торикӣ равшантар аст», ки он замон сармуҳаррири идораи барномаҳои адабӣ-драммавӣ буд, дар вақти шорехияш ба яке аз ҳамин фирқа одамон, ба саволи ҳамешагии онҳо: -Намоиши маро дидед? – чунин ҷавоб дод:

– Ҳамон намоише, ки як баранда дошту ду баромадку-

нанда, дар мавзӯи чорводорӣ сухан мерафт, кинонавор аз чарогоҳ бардошта шуда буд. Намоиш дар ҳаҷми ним соат. Рӯзи чоршанбе, соати 7.30 дақиқа оғоз шуда буд. Ҳамон намоишро мегӯед?

– Ҳа, ҳамон намоишро.

– Не, надидам, – оромона бо зермаъно ҷавоб дод Меҳмон Бахтӣ.

САВОД ЧӢ ДАРҚОР?

Донишҷӯён ба ду гурӯҳ ҷудо мешуданд. Тағодор ва бетағо. Ҳоло ҳам ба ду гурӯҳ ҷудо мешаванд. Пулдор ва бепул. Ва дар ҳама замонҳо босаводу бесавод боқӣ хоҳад монд. Дар семинарҳои фанни коммунизми илмӣ бештар аз нутку маърузаҳои котибони кумитаи марказӣ истифода мешуд. Донишҷӯи тағодори бесавод маърузаро то ҷумлаҳои дар дохили қавс гирифташуда монанди: «қарсақзанӣ, қарсақзани бардавом, иштирокчиён аз ҷой мехезанд» ва ҳоказо рӯйбардор карда бо овози баланд мехонад.

Ҳамин гуна аз тариқи телевизион яке аз роҳбарони воломақом дар нутқи табрикияш ба муносибати соли нав, ки аз рӯи қоғаз мехонд, шояд ҷопгар барои сарфа кардани як варақ қоғаз ё аз танбалӣ чанд калимаи нутқро дар паси варақ ҷоп карда, «ба паси варақ нигаред» – гуфта ишора карда бошад ҳам, нотик дар поёни суханаш «ба паси варақ нигаред» гуфта суханашро ба анҷом расонид.

ДАНДОНШИКАН

Одат шуда буд, ки дар назди меҳмонони даъватшуда анвои мева гузоранд. Аммо сунъӣ. Маҳсули дастони сеҳрофарини рассом, ки бояд барои бозии актёрон дар сахна истифода шавад, шояд барои дар назди меҳмонон гузоштани меваҳои тару тоза маблағ ҷудо шуда буд, дар ҷайби кимкиҳо ҷой мешуд.

Борҳо буд, ки меҳмонони даъватшуда аз меваҳои назаррабои рӯи миз чашидани шуда, дар назди ҳамдигар боиси

хандаю истехзо қарор мегирифтанд. Боре хангоми сабти намоиши «Барномаи ҷавонӣ» яке аз донишҷӯёни хоричӣ «нок»-еро газида бедандон монд. Дахонаш пур аз гачу оҳак шуд. Баъди ин ҳодиса меваҳои сунъӣ ба назди соҳибони асилашон-актёрон ноилоҷ баргаштанд.

АБЛАҲИ ДУДИПЛОМА

Шахси зариф ва ҳозирчавобе буд устои дастгоҳи кинонамоишдиҳӣ.

Хислатҳои аҷоибе ҳам дошт. Масалан ҳеҷ гоҳ мошин савор намешуд. То соат ҳашти расо нашавад, аз дари ҳавлии телевизион дохил намешуд. Агар ба ӯ салом дода, аз ҷой хестанӣ шавед: «Начунб, начунб, ман сардорат нестам» – мегуфт.

– Саломатиатон чӣ хел?

– 36,6 – ҷавоб меод.

– Корҳо чӣ тавр?

– Магар мо кор мекунем? Корро онҳо мекунанд, – гуфта ба тарафи идораи роҳбарият ишора мекард.

Агар арафа ё рӯзи ид бошад:

– Идатон муборак – гӯед, мегуфт:

– Иди мо дар як моҳ ду маротиба аст. Музди ниммоҳа ва маошро дар назар дошт.

Яке аз коргардонҳои собиқадор, ки ду донишгоҳро хатм карда буд, боре гапашон гурехта ӯро аблаҳ мегӯяд.

– Аз он, ки мани бесавод аблаҳам, ба ҳама маълум, лекин, ту барин аблаҳи дудипломаро бори аввал мебинам, – оромона ҷавоб медиҳад усто.

НА АЗ ТУ МОНДА, НА АЗ МАН

Солҳои даргириҳои нангини шаҳрвандӣ буд. Илочу ноилоҷ ба кор расидам.

Дар назди пиллапояхи даромадгоҳи бинои кормандони эҷодӣ якчанд нафар ҳамкорон андешамандона гӯё аз ҳамдигар хичолат мекашида бошанд, бо сарҳои ҳам истода

буданд. Дӯсти ман саррасом Салимшоҳ, ки табиатан шахси зарофатгӯст, дам ба дам дуди сигаретро аз даҳону бинияш фағона меод.

Ў маро дидан замон имкони салому алейк наода пурсид:

– Ҳич чӣ Гаюрӣ?

Ман бадохатан ҷавоб додам:

– На аз ту шоҳӣ мондаю на аз ман гаюрӣ.

Аз ин саволу ҷавоб як лаҳза ҳам бошад, табъи ҳамкорон хуш шуд ва лабҳояшон майли табассум карданд.

**ШЕЪР
ВА
ШЕЪРГУНАҲО**

ФОЛИ ФАРМОИШӢ

Садқаи фоли дурӯғат,
Лӯлиё, фолам бубин.

Лӯлиё, фолам бубин,
Фоли аҳволам бубин.

Ту ба ман гӯ: «Душманат бисёру ёри ту кам аст.
Чашми бад бар ту расида,
Қодуи як нозанин дар банди ҷонат маҳкам аст.
Ӯ туро лекин намесозад писанд...
Духтаре чун ҷони ширин дӯст медорад туро,
Ту надорӣ з-ин хабар.
Пеши роҳат баста ҳамчун кӯҳи Қоф.
Деҳ ту як сӯми дигар,
То сари фолат барояд,
То ба афсуну дуоям
Пеши роҳатро кушоям,
Назри шанбегӣ намоям
В-арна гӯям вой бар ҳолат, ҷавони нозанин».

Лӯлиё! Фолам бубин,
Садқаи фоли дурӯғат.
Он суханҳои ба сад кас гуфтаро
Назди ман изҳор кун.
Чун ҳунармандони сахна
Накши худ такрор кун.
Лаҳзае мастам куну
Ҳушёр кун.

Садқаи лофи дурӯғат.
Рост мегӯӣ ту, бедушман наям,
Душмани ман ин манам.
Чун саги дайду гаҳе беҳуда гаштанҳои ман
Рост гуфтӣ, баҳри ман
Буданд душман, Лӯлиё!

Рост гуфтӣ:
Духтарон ҳастанд гӯё ошиқи бисёри ман,
Буда ин пиндори ман,
Аз ҷавонӣ буда ин кирдори ман,
Ин хатокории ботакрори ман.

Ў агарчи нописанд аст,
Нестам девона ман низ,
Сар ба пой ӯ бимонам,
Ҳамчу санге зери пой шаршара,
То зи чо охир барад оби дара.

Фоли ту як достон аст:
Достони мочароӣ,
Аз вафою бевафоӣ,
Ишқу ашқу шодию ғам,
Ҷумла аз савдои одам.

Чун либоси кӯҳнаи аз мӯд монда,
Лӯлиё!
Афсонаи афсуниатро
Сар ба сар аз ёд медонам.
Вале ҳар гаҳ ки меой ба гуфтор,
Мот мемонам.

ҶАВОНИҲОЮ БЕСАБРӢ

Тақя бар девори ҷӯбин, дар канор истодаӣ,
Бо ҳазор уммеди ширин, интизор истодаӣ.
Гоҳ-гоҳ аз раҳгузарҳо пурсӣ соатро, ки чанд,
Гоҳ дар фикру хаёли хеш мегардӣ ту банд.
Менамой синча, бар абрӯ гирех андохта,
Мешавӣ омодаи сад қаҳру нози сохта.
Сумкаи тӯрии суратдори худ аз ҷӣ сабаб,
Ту зи як дастат ба дасти дигарат гири ачаб.
Вақт рафту дер шуд, ёрат наёмад, духтарак?
Ё магар ҳамкурс, ҳамкорат наёмад, духтарак?
Рафтӣ охир сархаму беъятино бар дигарон,
Сумкаи тӯрии ту аз баҳри ту бори гарон.

Андаке ту сабр бинмо, боз як сонияе,
Мешитобад аз пасат як навхати сабзинае.
Шояд ўро кор буд, шояд зи ту ранчидааст,
Ё ки дар аҳду садоқат ў туро санчидааст?
Сабр, духтар, сабр! Ояд, камтарак чангаш бикун,
Дар муҳаббат бевафо мегӯю дилтангаш бикун.
Дидӣ чун моҳӣ ба сӯзан шуд, дигар шастат бигир,
Баъд аз он сад бўса дех ўрову қасдатро бигир.

ҲАСРАТ

Нур мепошад дилам дар равшанӣ кошонаро,
Кай тавонӣ ёфт дигар ҳамчу ман парвонаро.
Қудрати теги ниғаҳ медошт гар чашмони ман,
Бо ту мегуфтам ҳама рози дили ғамхонаро.
Тарсам он буд, ки ба бахтат заррае орам халал,
З-ин сабаб андар қафас кардам дили девонаро.
Як ҷавони навхати деҳотӣ мегуфтам ба худ,
Ман кучою ҳамсарӣ он дилбари фарзонаро.
Бо ду ҳарфи булҳавас додӣ зи дастат мурғи ақл,
Рафтӣ охир, барфурузӣ кӯи бепарвонаро.
Солҳо бигзашту бо ёди ту ҳастам ҳамнафас,
Чустаму дигар надидам ҳамчу ту чононаро.
Дарди дилро ошкоро бо касе гуфтан чаро?
Боядам гӯям ба дарё инчунин афсонаро.

ХУДФИРЕБӢ

Мефиребам хешро ҳар лаҳзае,
Ки ҷавонам, зиндагӣ дар пеш мебошад ханӯз.
Шона созам мӯйро бар рӯи пешонии худ,
То набинам дар ҷабинам чини умрамро ба сӯз.

Мефиребам хешро ҳар лаҳзае,
Ки дигар як одами доно шудам.
Неку бадро фарқ созам (Ин кам аст?)
Чанд ҳарфе хондаву мулло шудам.

Мефиребам хешро ҳар лаҳзае,
К-андаке айши чавонӣ мекунам.
Вақташ ояд, дар набарди зиндагӣ
Ҳамчу Рустам қаҳрамонӣ мекунам.

Мефиребам хешро ҳар лаҳзае
Бо шакарфанди ба захр омехта.
Нест бодо, дур бодо ин сароб,
То намонам ҳамчунон як мурғаки паррехта!

ЧӢ СУД?

Хешро дар хеш куштанҳо чӣ суд?
Бесабаб, беҳуда мурданҳо чӣ суд?
Гар хунармандӣ, хунар пинҳон макун,
Базм охир шуд, суруданҳо чӣ суд?
Бо шиносиву тағову восита
«Илм»-ро чун раҳ кушуданҳо чӣ суд?
Нокашида ранҷи саҳти ошиқӣ,
Хешро ошиқ намуданҳо чӣ суд?!
Донаҷӯ чун мӯри заҳматзода бош,
Бахт бар қисмат супурданҳо чӣ суд?
Гар чавонӣ рафт, ҳамчун бод рафт,
Сар ба рӯи каф гирифтанҳо чӣ суд?!

ДАР НИГОРИСТОНИ РАССОМ

Ранги қалам тамом шуд,
Ранг зи рӯи ман парид.
Дилбари рангрезӣ ман,
Ранги паридаро надид.

Ранги қалам тамом шуд,
Ранги баҳона ҳам намонд.
Лоф зи чӣ занам дигар,
Ранги фасона ҳам намонд.

Мо, ки нишаста рӯ ба рӯ,
Шонс¹ намонда мисли мӯ.
Мазҳаби нобарори ишқ
Ранг барад зи обрӯ.

Ранги қалам тамом шуд,
Ранги лаб асту ранги дил.
Чораи расми нотамо
Лаб ба лаб асту дил ба дил.

АМРИ МАҲОЛ

Боз мехоҳам гуноҳе сар кунам,
Лолаи наврустаро қурбони як духтар кунам.
Боз бо шӯхӣ бидуздам дафтараши,
Чашми ӯро тар кунам,
Лабханди бедардонае сӯяш зи пушти дар кунам.

Боз ӯро бо фиребу бо қасам
Аз дари донишкада то домани саҳро барам.
Лола чинад аз замин ӯ,
Бӯса чинам аз лабаш ман,
Лола гирад дар бараш, ӯро бигирам дар барам.

Дар бари ҳар санг молмоли Наврӯзӣ,
Сабзай наврӯзӣ ҳам помоли наврӯзӣ.
Аз лабони гарми «авбошӣ нақун»-гӯяндааш
Бӯсаҳои норабуда – ё Худоё! – моли наврӯзӣ.

Боз мехоҳам гуноҳе сар кунам,
Як гуноҳе ҳамчу Ҳофиз,
Ки бубахшид ӯ Самарқанду Бухороро
Ба холи хиндуи ёре,
Бубахшам лаҳзаи масти канораш
Қитъаҳои рӯи дунёро.

---

¹ Шонс – омади бахт, имкон, илоҷ.

ТАНҲО ЁД МЕМОНАД

Ёд дорам, кокули бо қад баробар доштӣ,
Пиччаи зоғи сиёҳу милаи тар доштӣ,
Бо ҳасад карда ниғаҳ гулдухтарони синфамон,
Гӯиё ҳамчун парасту мӯй не, пар доштӣ.

Кокулони майдабофи чилгаза занҷир буд,
Банди ҷони ошиқу андар сиёҳӣ кир буд.
Оби нӯги кокулат шорида ҳамчун оби ток,
Бастаи ҳар тори мӯят ҳам ҷавон, ҳам пир буд.

Аз кашокашҳои мо суде ба мо ҳосил нашуд,
Зери чашмон ҳам сияҳ гашту дилат моил нашуд.
Ту нагуфтӣ, ки ба ҷон меҳри киро мепарварӣ,
Хоҳаратро илтиҷо кардам, вале қоил нашуд.

Бо садои занги охир қиссаҳо анҷом шуд,
Ҷангу ҷӯши ошиқони беқарор ором шуд.
Бӯса кардан, бӯй кардан кокули хулбӯйро,
Бар касе тақдир буд, тақдир ўро ром шуд.

Доғҳои кӯҳнаи сӯзанда хокистар шуданд,
Бачагони навраси хамсоли ман дигар шуданд.
Ҳар касе дар ҳар кучое бахти худро ёфта,
Ризку рӯзӣ карда пайдо, соҳибони дар шуданд.

Боре аз ҳамдарс пурсидам, фалонӣ ёдат аст,
Баҳри дидораш ба рӯи бом буд, маъвои мо?
Бо тамасхур кунду бепарво ҷавобе гуфт ў:
Наврасӣ буд, содагӣ буд, хом буд савдои мо...

Гоҳ-гоҳе ман кунун бинам чу мӯят мӯйро,
Медавад оҳуи фикрам бар чихил пайроҳае.
Ё буридӣ кокулат, чун навдаҳои токро,
Ё бувад нақдинаат дар дасти як бераҳае.

Ё дигар вақте надорӣ шона ҳам бар мӯ занӣ,
Қарда ёди навхатиҳо, усма бар абрӯ занӣ.
Ё зи бахти худ ризо ҳастӣ, ки механдад ба ту,
Бӯса бар рухсораҳои тифлаки хушбӯ занӣ...

Ёд дорам, кокули бо қад баробар доштӣ,
Пиччаи зоғи сиёҳу милаи тар доштӣ...

НОН, НОН, БОЗ ҲАМ НОН...

Дар миёнбандаш бигирад курси нон,
Гар зи хона мебарояд деҳқон.

Ё равад қору қунад қасди сафар,
Нон бубандад марди деҳ андар миён.

Нон – ҳамерӯянд, – бар қас ҳамраҳ аст,
Дар сафар беҳ он зи баъзе ҳамраҳон.

Нон агар пинҳон қунӣ қатъи шавад,
Гар ту инсонӣ, бихӯр бо одамон.

Дар сари ҳар гап қасам бо нон махӯр,
Нон муқаддас ҳаст ҳамчун модарон.

Гар бидонӣ сураи Қуръон, хуш аст,
Хуштар он бошад, ки сабзонӣ ту дон.

Он насиба мешавад ҳаққу ҳалол,
Ҳар кӣ бо меҳнат хӯрад як пора нон.

СУРУДИ ТОЧИКИ НАВКИСА

Дерест дар ин минтақа пулдор манам, ман,
Дорои зару ҳамсари бисёр манам, ман.
Фатвонависам гуфт: «Ҳароми ту ҳалол аст»,
Пас дар ду ҷаҳон марди «фидокор» манам, ман.
Аз ҳар даҳани беваю бечора занам нон,

Бар мардуми худ лашкари таррор манам ман.
Бо зар бихарам қонуну бо зар бифурӯшам,
Сангу маҳаку ченаки бозор манам, ман.
Аз бўи шароби даҳанам хуку харон маст,
Дилдодаи бангу маю дуллор манам, ман.
Бар сӯи тарабхона биё, духтари гумроҳ,
Худро бифурӯш, ошиқи беор манам, ман.
Дар рӯи замин як каси обод нахоҳам,
Шудгор бибояд, ки трактор манам, ман.
Через² ба бихишт, роҳхат омода намудам,
Қабрам ту бикан зуд, спонсор³ манам, ман.

ОСИЁ ВА ОСИЁН

Фазо гӯянд, сӯрохи азон дорад,
Само аз дасти кашфи олимон гирияд.
Зи бонги бомбаҳои ҳазрати Одам
Замини осие пайваста бо бонги азон гирияд.
Зи дасти «сулҳчӯёнаш»
Чӣ тир андар камон гирияд.
...Яке нонаш набуд, аз хони дигар сер кард ишкам,
Чунон туф кард ношукрона нон дар рӯи хон гирияд.
Чунон ҳам лофи козиб мезанад он зоғи бадкирдор!
Аз ин ёрии гургона тамоми душманон гирияд.
Ва рӯи хок афтида ту бинӣ зочаи ҳайрон,
Ту гӯи гирия ҳам бар ҳоли зори кӯдакон гирияд!
Замини кишт андар интизори киштбон гирияд,
Ва гирия дар лабони бўсахоҳи дилбарон гирияд,
Ва қоғаз бо суруду номаҳои нотамоми ошиқон гирияд.,
Фалак бар гирияҳои модарони меҳрубон гирияд.
Худоё, осӣ гардон ҳар ки кини Осие дорад,
Ба зери санги осеб Осие гирияд, фиғон гирияд!

---

² **Через** – ба восита.

³ **Спонсор** – сарпараст.

ДУНЁ ҲАМИН

Дунё ҳамин асту ҳамин,
Гоҳе чунон, гоҳе чунин,
    Гоҳе чунон, гоҳе чунин.
Субҳи тараб то шом шуд,
Гул зери по, булбул ҳазин,
    Дунё ҳамин, дунё ҳамин.
Пайванди чон, чон офарид,
Пайванди тан зери замин,
    Бар офаридгор офарин!
Ин хар хачир шуд, асп нест,
Эй чӯра, дидиву бубин,
    Алнафсу шаҳват маҷмаин.
Ҳерофурӯшу мофиё,
Дар кайфиё! Оре, яқин.
    Лаънат ба шайтони лаин!
Пас ҳарфи фардо ботил аст,
Афсонаи зебост ин,
    Аввал ҳамин, охир ҳамин.
«Роҳи начот дар мурдан аст?»
Ин жожхоиро бубин.
    Астағфуруллаҳ, мӯъминин.
Дунё надонам чист, чист,
Дар ин замон дар ин замин,
    На ончунон, на инчунин.
Ҳам ончунон, ҳам инчунин,
Ё ончунон ё инчунин,
    Дунё ҳамин, дунё ҳамин!

САРОБ

Ба даври баччагӣ шаб хоб медидам,
Ки дорам болу чун кафтар ба парвозам.
Зи рӯи киштзорон, кӯҳсорон мепарам боло,
Ба сӯи моҳи заррин, то ба рӯяш як назар созам.

Бубинам нек доғи он ки аз зоти Худованд аст,
Бипурсам: дар ҳақиқат панҷаи хуршед бошад
бар рухаш ё не?

Бидонам ҳар чӣ асрори ниҳоне дар само бошад,
Шавам ҳамчун муаллим шахси пурдоне.

Зи ҳафтум осмон андар бағал истора мечидам,
Ки буда ҳар яке рахшанда аз дигар.
Фурӯ меомадам бо чехраи пурнур,
Ҳама мерехтам бар домани модар.

Кунун он қисса рафт,
хобу хаёли бачагӣ гум шуд,
Валекин боз мехоҳам кунам бовар ба афсона.
Бичинам боз истора, биборам бар сари модар,
Шавам ҳамхони Хуршеду шавам бо моҳ ҳамхона.

Ва мехоҳам кунам бовар ба афсона.
Валекин зиндагӣ бо гурз мекӯбад ва мекӯбад,
Ҳама омолу армони диламро ӯ
Зи лавҳи хотирам чун бод мерӯбад...

ЯК ШАБИ ЗИМИСТОН

Замин барфу самои камситора,
Зи байни абр моҳ андар назора.
Ҳавои шаҳр сарду кӯча холӣ,
Ту гӯи ғайри ман ҳоким надора.
Лаби раҳ майсаи сарморасида,
Ҳамоғӯши хазони пора-пора.
Яхи бомгӯша роҳу новадонҳо,
Чило ҳамчун булӯри тоза дора.
Ду чашмам тираву аз кӯи дилбар,
Равам лағжижа-лағжида. Чӣ чора?
Ба зери ҳар қадам ях об гардад,
Вучудам мӯ ба мӯ оташфавора.
Мадеҳ пандам, ки мемири ту бо ишқ,
Бигӯ ин ҳарзари бар санги хора.
Замин барфу самои камситора,
Намонад кас зи ёри худ канора.

ИЛТИҶОИ ҶАВОНИ ДЕҶОТӢ

(бо шӯҳӣ)

Садқа шавам ба шастат,
Қади «чу арча» пастат,
Камолномаи дастат,
Кучо равонай ту?
Сақичи зери дандон,
Дар ишқатам чу сандон,
Як «ҳой» бигӯ, диҳам чон,
Кучо равонай ту?

Эй пахтачини моҳир,
Ба духтарон камандир,
Бикун ба ман гӯш охир,
Кучо равонай ту?
Агар кунӣ зи ман қаҳр,
Хонданӣ равӣ ба шаҳр,
Худро партоям ба наҳр,
Кучо равонай ту?

Дар шаҳр хубон бисёранд,
Олуфтасатангонанд,
Ҷавонон, ночавонанд,
Қадри ту намедонанд,
Кучо равонай ту?
Гар рафтӣ, бихон аъло,
Баргашта ба қишлоқ о,
Кош ҳарду шавем якҷо.
Кучо равонай ту?
Кучо равонай ту?

ЁД

(тақлиди Лоиқ)

Дил ба исён деҳа гӯён ҳар замон гум мезанад,
Баччагиро ҷуста дар гирдоб раҳгум мезанад.

Нақши поямро машӯ борон, зи хоки деҳаам,
Бар димоғ ор бод, бӯи хоки поки деҳаам.

Баччагям то кунун дар деҳа бозӣ мекунад,
Дар миёни киштзорон асптозӣ мекунад.

Медавад, гӯё зи абри осмон ӯ бигзарад,
Бо саги беноми худ аз қаҳқашон ӯ бигзарад.

Аз дурахши соҳири рангинкамон ҳайрон шавад,
Аз садои тунди тундар зери ҷар пинҳон шавад.

Бо камони чӯбияш тақлид бар кино кунад,
Тири найро дар дили бадкини душман ҷо кунад...

Ман нагӯям баччагӣ дар деҳа бар поён расид,
Аспаки чӯбин шикасту тӯби резинӣ кафид.

Навниҳоли боғҳоям кӯдакиҳои ман аст,
Додари якдонаам имрӯз бар ҷои ман аст.

УМРИ ГУРЕЗОН

Хуршед нишаст, ин ҳама дидан натавонам,
Биншастану як сӯй хазидан натавонам.
Аз баҳри ду гандум зи паят дар даву тозам,
Вақте расадам нон, ки газидан натавонам.
Эй умри гурезон, зи мани умрнадида,
Ин ришта раҳо кун, ки расидан натавонам.
Бо ҷони азиз омадӣ, ҷонона шудӣ боз.
Бо ҷон гули мақсуд харидан натавонам.
Ман беҳабар аз рафтани ту, бе маю маъшук,
Як айш ба чил сачда чаридан натавонам.
Бо ёди лабони тари ту ташна чунонам,
Гӯё лаби обам, ки чашидан натавонам.
Ин савт ҳаюлоост, шунидан натавонам,
Ҳам дидану ламсида шамидан натавонам.
Поям шуда ланг аз паят, эй умри хатарбоз,
Донам, ки саробию надидан натавонам.

НОПИСАНД

Дар набарди ошиқӣ чизе баҳои чон кучост?
Дар тихигоҳи шикам чуз мочарои нон кучост?
Менамой хешро монанди Марям беибо,
Гар चुнинӣ, Исавиро хочати икон⁴ кучост?
Ранги сабзи чашми ман аз диданат гул мекунад,
Мисли ранги чашми ту фирӯза дар Ирон кучост?
Ман чӣ бад кардам, азизам, қасди чонам мекунӣ,
Аҳриманкешӣ магар? Дар дини ту имон кучост?
Эътирозе дораму чонам намоиш мекунад,
Золимӣ ту, офарин, дар мулки ту исён кучост?

ДАР СЎГВОРИИ ПАДАР

Намози ту қазо аз зачри заҳмат,
Лабат хушк аст дур аз оби Фалғар.
Бадан аз тири Гирмон пургули захм,
Замин гунгу само кӯру фалак кар.

Туро бо хоки дард, оби қаноат,
Туро бо қисмати берун зи тадбир,
Зи буғзи дар гулӯ печида – фарёд
Сириштанд ончунон афсурдаву пир.

Басе гӯё савори чарх бошанд,
Валекин чарх бар онҳо савор аст.
Ту донистӣ, ки ин дунё ду рӯз аст,
Фалак дар фикри худ. Бо мо чӣ кор аст?

Агар он сӯ чу ин дунё набошад,
Ҳама чаннат қадамҷои ту бошад.
Малакхӯю башаргуфтор будӣ,
Ҳадиси ақл дар рои ту бошад.
Илоҳию илоҳию илоҳӣ,
Биҳишти адн маъвои ту бошад.

---

⁴ Икон – икона расмҳои динии насронӣ. Расми модархудо – Марями муқаддас.

БА МОДАР

(Дар ҳавои таронаҳои мардумӣ)

Аё Модар, ба ғамҳоят, бибӯсам,
Ба ҳар манзил кадамҳоят бибӯсам.
«Биҳишт андар кудуми модарон аст»,
Аё модар, кафи поят бибӯсам.
    Илоҳӣ, то ҷаҳон бошад, ту бошӣ,
    Замину осмон бошад ту бошӣ...
«Ба тори сар кашидӣ сад шутур бор»,
Заифу нотавон аз кори бисёр,
Нагардад баччаат то хору бемор,
Худатро хор кардӣ, модари зор.
    Илоҳӣ, то ҷаҳон бошад, бошӣ,
    Замину осмон бошад, ту бошӣ...
Туро сурма ғубори пахтазорон,
Каланду бели он оинадорон,
Арақ андар бадан, атри фарангӣ,
Ҳинои дастат аз хори мағелон.
    Илоҳӣ, то ҷаҳон бошад, ту бошӣ,
    Замину осмон бошад, ту бошӣ...

ГОҲЕ ЧУНИН, ГОҲЕ ЧУНОН

Бале, овоз мехондам,
Ҳаводорон фузун буданд,
Будам бологузар, оре,
Ба маҳфилҳою манзилҳо.

Шумори «дӯст» беохир,
Шумори пул:
    Чӣ мепурсӣ?
Шикан андар шикан дар рақс
Чӣ хуш шириннамоилҳо...

Дами шодӣ гузашт аз дасти тақдир.
Сафо рафту навои пурғам омад,
Чу бугзе дар гулӯ овоз печид,
Ситам омад зи бар, шодӣ гузар кард,
Ва акнун дер шуд овоз хондан.

Қаде, ки буд расо, холо чӣ ранг аст?
Ду пой паҳлавонӣ дар диранг аст.
Ба навбат осие гуфтан аён шуд,
Маро навбат гузашт, аз дигарон шуд!

Ҳама хонандаю рақсанда гаштанд,
Ба савти зеру бам аз парда берун.
Ба ҷои дастаи танбӯр лангон
Асо дар даст,
Асо дар даст меоям,
Маро ноида мегирад шиносу ношиноси ман,
Ту гӯй барги қаҳ бошам,
Қаҳе дар рӯи қаҳ бошам...

Шаҳе будам, ки дар тахти сиҳатмандӣ
Канорам ёру маъшуқу маю давлат,
Биҳишти адн буд ҷоям...
Кунун афтода аз тахтаи.

Кунун афтода аз тахтаи,
Вале шодӣ макун, эй «дӯст»,
Умедам бодбон афрошта аз нав,
Нигоҳам сӯи соҳилҳост.
Тағои ман Худованд аст,
Надорам боки бисмилҳо,
Надорам боки мушкилҳо.

ОБИ ШҶРАК

Ту чӣ обӣ!
Камтар аз ҷӯйӣ,
На хуштаъму на хушбӯйӣ.
Аз ту қаҳ карданд ширин лаб,

Дам ба дам сангу кулӯхи роҳ,
Гаҳ туро олуда карда шӯр карданд...

Ҳар баҳору ҳар баҳор,
Ҳар баҳори лолазор,
Девона аз селоби хашм,
Сад хона мекардӣ хароб,
Вайрона мегаштӣ ту низ.

Он ишки шогирдонаам,
Тақлиди филми Раҷ Капур,
Он меҳри поки содаро
Бурдӣ чу хоби баччагӣ.
Бурдӣ ту охир беҳабар,
Эй шӯр гардӣ, шӯртар!

Девори синфам бурдааст
Хашми тую селоби ту,
Он номаи ёри маро, бо ҷевадони халтаги-ш
Бурдӣ ту охир, эй бахил!
Эй беҳабар аз ошиқӣ.

Хеле шунидам носазо,
Ҳарфи кабеҳ, ҳарфи дурушт,
Аз оби ширинхӯрдаҳо,
Аз хӯрдаю аз бурдаҳо.

Аз оби шӯрат, эй ҳақим,
Гар ташна мондам, сӯхтам,
Қадри сухан, тамкину сабр,
Поси намак омӯхтам.

Ман бо ту месозам, ҳаме
Охир насибеву касе.
Монда зи шӯриҳои ту
Хуш ёди ширине басе...

Ту чӣ обӣ!
Камтар аз ҷӯйӣ,

На хуштаъму на хушбӯйӣ.
Ман нагӯям деҳаорой,
Валекин панд афзой,
ту тиллоӣ,
Ба ғамҳоям тасаллоӣ,
Ту оби Рукнободӣ, ту гулгашти Мусаллоӣ.

ДУНӢИ НАВ, МАӢНОИ НАВ

Ҳақчӯ сари кор омада,
Ҳақчӯ ба бозор омада,
Ҳақчӯи беор омада,
Дар боғи гул хор омада.
    Хоҳӣ кунӣ кори ҳалол,
    Ёбӣ, хӯрӣ нони ҳалол,
    Ғофил тӯӣ бо ин камол,
    Нокори даркор омада.
Ду чашми ӯ бар хони ту,
Бо нони дар дастони ту,
Чун лошахӯр бар ҷони ту
Ҳай гурги хунхор омада.
    Маънии ҳақчӯ шуд дигар,
    Қадри ману ӯ шуд дигар,
    Ёрӣ дар ин кӯ шуд дигар,
    Ҳақчӯ сари кор омада...

ДУШАНБЕ

Эй ҳама маснади сабз,
Шарари авчи хунар,
Чу тапиш дар рағи набз,
Эй Худо карда назар.
    Ҳама ҷо сози муғон,
    Ҳама ҷо бонги азон,
    Ҳама ҷо гул пайи гул,
    Ҳама ҷо ҷилваӣ ҷон.
Ту ясору ту ямин,
Ту макони дилу дин,

Ба чунин неъматӣ пур
Туйи фирдавси барин.
Ту ҳама ишқи манӣ,
Чамане дар чаманӣ.
Эй, ту поянда бимон,
Ту нигини Ватанӣ.

ДАР ҲАВОИ ТАРОНАҲОИ ХАЛҚӢ

Суруди гулпарвар

Баҳор омад, баҳор омад,
Гул аз гулхона берун шуд.
Ба ҳам печида гул бо гул,
Муаттар кӯҳу ҳомун шуд.

Суруди сабадбоф

Эй ёраки чон, биёву ҳар рӯз биё,
Фардоя чӣ мекунӣ? Ту имрӯз биё,
Чун зулфи ту аз навда сабад мебофам,
Наврӯз биёву фасли наврӯз биё.

Суруди заргар

Гӯшвори зар муборак,
Зиннати бар муборак,
Дастпонаҳо насиб кунад,
Тоҷи ба сар муборак!

* * *

Як духтар дидам андар тӯйхона,
Ки дандоной сафедаш дона-дона,
Дилам мехо, ки бо ӯ чӯра бошам,
Вале, дӯсто, намеёбам баҳона.

* * *

Ало духтар, ба дил сад роз дорӣ,
Ма гаштам ошиқат, ҳай ноз дорӣ,
Ту аз факултаи нозу карашма
Чӣ дипломи ниҳоят соз дорӣ.

* * *

Автобуса савор шав,
Имшаб ту ёри мо шав,
Булбул барин мехонам,
Монанди ғунча во шав.

* * *

Фатири равғаниро кекс гӯянд,
Саги чӯпонияро Рекс гӯянд.
Ба мактаб мераван, дафтар надоран,
Муҳаббатро ҷавонон секс гӯянд.

* * *

Сагат аз пушти дар ҳав-ҳав кунад, гул,
Ишора модарат «гум шав», кунад гул,
Ба отат баччаи қишлоқ нафорид,
Магар домода аз Маскав кунад, гул?

* * *

Замони ошиқӣ охир сар омад,
Замони танфурӯшӣ аз дар омад.
Муҳаббатҳо зи дил берун фитоданд,
Ки одам рафта, лӯхтак дар бар омад.

* * *

Эй дӯст, дили ту ҳеч пурғам нашавад,
Аз чархи фалак ба чашми ту нам нашавад.
«Сад бор баҳор ояду сад бор хазон»,
Як лаҳза ҳаёту умри ту кам нашавад.

ЛАТИФАҲОИ МУСИҚӢ

Дар идораи телевизион қариб даҳ соли умрамро дар шӯъбаи барномаҳои мусиқӣ сарф кардам. Ин рӯйдодҳои латифамонанд, ки бароятон пешниҳод менамоям, баъзеашон бофта буда, баъзе аз саргузашт ва баъзе аз дидаю шунидаҳои банда дар олами мусиқист. Ба ин хотир чунин номгузорӣ кардам: «Латифаҳои мусиқӣ».

ЧӢ МЕПУРСӢ?

Замоне буд, ки намоишҳои телевизион мустақим пахш мешуд, ба истилоҳи кормандони телевизион – «зинда».

Шаб бояд концерти овозхонҳои ҷавон намоиш дода шавад. Ҳама дар идораи барномаҳои мусиқӣ серкор – муҳаррири концерти оншаба аз овозхонҳо як-як номи сурудхоро навишта, барнома тартиб дода истодааст. Ба овозхони навбатӣ ишора карда мепурсад:

– Чӣ мехонӣ?

– Чӣ мепурсӣ? – ҷавоб медиҳад ӯ.

– Барои тартиб додани барномаи концерти албатта, – мегӯяд муҳаррир, – чӣ мехонӣ?

– Чӣ мепурсӣ? – боз такрор мекунад.

Муҳаррир асабонӣ шуда ба ғазаб меояд.

– Э, бача, шӯҳӣ накун. Шӯҳӣ ҳам андоза дорад. Фикр мекуни ман кори дигар надорам? Ҳоло сурудхоро шунидан даркор! Хронометраж (ченаки давомнокии суруд ё барнома) қардан даркор! Матн навиштан даркор! Чоп қардан...

– Ба Худо, акаҷон, суруд «Чӣ мепурсӣ?» ном дорад. Шoir ҳамин хел ном монда бошад, ман чӣ қор кунам? – ҷавоб медиҳад овозхон.

ХОР

Чун маҳалбозию хешу таборбозӣ, ришвахорӣ касалии табобатнашавандаи аҷдодии мардуми шарафманди мо буда, аз насл ба насл, аз аср ба аср гузашта омада, дар асрҳои ояндаю наслҳои оянда низ «хушбахтона» табобат нахоҳад ёфт, ин маризӣ ба марази мансабу маснадталошиҳо омехта шуда, ақли солими миллатро «солимтар» ва бунёди давлатро «мустаҳкамтар» хоҳад қард.

... Яке аз ҳамин гуна соҳибунвонҳои шикамдор «зиёии бофарҳанг» бавосита ё бевосита курсии ҷонишини раиси Кумитаи телевизион ва радиоро аз худ қарда буд ва рӯз то рӯз «мутахассис» будани ӯ дар ин соҳа бароямон аёнтар мегашт. Рӯзе бо телефони дохилӣ ба шӯъбаи мусиқӣ (ҳоло идораи барномаҳои мусиқӣ ном дорад) занг зада, фармон

медихад, ки зуд сармуҳаррир ва саркоргардони шӯъба наздаш ҳозир шаванд.

Ба хонандагони азиз бояд ин нуктаро арз кунам: матни ҳар як намоишномае, ки ба эфир мебарояд, чоп карда ба директори барномаҳо, сонӣ ба чонишини раис оид ба телевизион пешниҳод карда мешуд, то онҳо мувофиқат бикунанд.

Вақте ки саркоргардон ва сармқхаррир аз дари кабинети чонишин дохил мешаванд, ӯ варақаеро бардошта ба тарафи онҳо мепартояд ва бонг мезанад:

– Ин чӣ?

Онҳо варақро бардошта нигоҳ мекунанд ва ҳеч чизро сарфаҳм нарафта баробар ҷавоб медиҳанд:

– Барномаи концертӣ.

– Барномаи концертӣ?! Барномаи мотам, на концерт! – бо ғазаб дод мезанад чонишин. – Ман ҳар дуютонро аз қор пеш мекунам, статя қатӣ. Бесаводҳо. Кӣ шуморо ба қор қабул кард? Худатон барин ягон бесаводи дигар, тағобозӣ қатӣ!

– Муаллим, аввал гуноҳамонро гӯед, баъд ... – хайрон мешавад қоргардон.

– Ин матнро кӣ навишт?

– Ман навиштам, – мегӯяд сармуҳаррир.

– Бо қадом ақлат навишти? Хайрият, ки ман ин матнро дидам, вагарна... диктор ҳамин хел эълон кунад, чӣ мешавад?! Ба шумо, қишлоқиҳо, фарқаш чӣ?! Аммо ман барои шумо барин бесаводҳо шуда билети партиявиро бояд ба боллои миз гузорам! Даҳонатонро воз карда ба ман нигоҳ накунеду ба барномаи концертии дастатон нигоҳ кунед, чӣ навишта шудааст?! Хор месарояд!

– Хайр чӣ? Дуруст, – мегӯяд муҳаррир.

– Боз дуруст мегӯяд. Боз хай чӣ мегӯяд! Ту кучоя тамом кардагӣ?!

– Донишгоҳи...

– Дониш надорию донишгоҳ! Хор месарояд! Ту чӣ ба даҳонат об гирифтӣ?! – ишора ба қоргардон карда, – гап зан! Хор месарояд?! – ва ба ҳар дуи онҳо имконияти гап задан намода, идома медиҳад. – Дар кучо дидаед, ки хор сароидааст. Ҳатто гул намесарояд. Шумо адабиёт хондагӣ-мӣ?! Хор не, гул не, булбул месарояд! Хор мехалад қиззӣ карда!

– Муаллим, ин хори шумо мегуфтагӣ не...

– Э-ҳе! Хори шумо дигару хори мо дигар гӯй. Хори мо мехалад, хори шумо месарояд!

Ба сармуҳаррир ва саркоргардон чун масъала равшан мегардад, дастхояшон мушт мешаванд, вале хуДДорӣ намуда фикр мекунанд, ки чӣ хел ба ӯ фаҳмонанд, то ба иззати нафсаш нарасад.

– Муаллим, хор гуфта гурӯҳи ҳофизон дар назар дошта мешавад.

– Гурӯҳи ҳофизон гуфта шашмақомро мегӯянд, доноча!

– Инҳо классикии тоҷикӣ нею тарзи аврупоӣ месароянд. Овозхонҳои опера.

– О, ҳамин тавр, ки бошад, опера балет месарояд, гуфта нависӣ, намешавад магар?!

– Ҳамон гурӯҳи ҳофизонро, ки дар театри опера ва балет яқоя месароянд, хор мегӯянд...

– Онҳо ҳар чӣ гӯянд, гуфтан гиранд. Шумо ин хел нагӯед, булбулон месароянд гӯед! – садои ҷонишин ба поён мефарояд.

– Ин номи қадимӣ, – шарҳ медиҳад коргардон, – аз Юнон омадагӣ. Дар асарҳои Аристофан, Софокл...

Ҷонишин бесаводии худро намедонад чӣ гуна пинҳон кунад ва аз рӯи одат бовикор мегӯяд:

– Шумо фикр мекунед, ки ман намедонам. Роҳбар бояд коргарро санҷад. Хафа нашавед. Ман шуморо санҷидам. Ра-вед аз пайи коратон!

ПАРТИЯ

Ба Театри опера ва балет директори нав таъин мекунанд. Албатта, директори нав аз наздикии паскӯчаи фарҳанг нагузаштааст, вале дар киса билет дорад, дар пушташ тағо дорад, дар хона диплом дорад... ва имтиёзҳои дигарро низ дорад. Дар шоҳроҳи ҳунар кумондон аст амак. Кор, албатта, аз шиносӣ сар мешавад бо «зердастон». Аввали рӯз, оғози кор. Рӯи саҳнаи театр навозандагони оркестр соҳиби мусиқӣ чӯр мекунанд. Ба толор дохил шуда, ҷонишин директори навро шинос мекунад.

Ҳангоми суҳанронии ҷонишин ва директор ҳамоно ҷӯр кардани созои идома меёбад. Гӯё навозандагон на мебинанд, на мешунаванд сарвари навро. Ҳамоно ба кори худ машғуланд. Ин беаҳамиятӣ ба директор саҳт мерасад.

Ҷ аз он рӯзе, ки фармон ба имзо расид, то ба дари театр расидан ҷӣ ҳавасҳо дар дилаш гул накарда буд. Э-хе-е! Асабонӣ беихтиёр дод мезанад, вале ҳамин дам бо ишорачӯби дирижёр ногаҳон оркестр бо садои баланд ба навохтан шурӯъ менамояд ва овози директор ҷун буғз дар гулӯяш мешиканад. Ҷ беҳолона дар курсӣ нишаста менамояд. Ду чашмаш тарафи саҳна. Садои ҷаззоби мусиқӣ фазои холии толори театрро пур мекунад. Директор дар тамоми умраш бори аввал ба ҷунин муҳит афтадааст. Садои оркестр бо оҳанги зеру бамаш, бо навои эҳсосангезаш ба сари директор мерезад, дилашро тазйиқ медиҳад. Вай ки на танҳо оркестро дида, балки ҷунин мусиқиро боре ҳам нашунида буд, гӯшҳояш ба дард омада, сараш ҷарх мезанад, пеши чашмонашро сиёҳӣ мегирад, ҳеҷ ҷизро намефаҳмад. Чашмонаш милт-милткунон гоҳ ба як навозанда, гоҳ ба навозандаи дигар нигоҳ мекунад.

Оҳиста-оҳиста худро ба даст мегирад. Ба ёдаш меояд, ки ӯ кист ва ҷӣ вазифаро ба ӯҳда дорад. Ба ин хотир бори дигар ба ҳар навозанда аз нигоҳи истехсолот ва коргари истехсолкунанда синҷа мекунад. Охир, бояд ҳамҷун сардори нав кордонии худро нишон диҳад. Бояд нишон диҳад, ки ӯро беҳуда ба ин ҷо директор таъин накардаанд. Акнун ба гӯшаш садои мусиқӣ намедарояд. Ҷ бо чашмонаш меҷӯяд. Меҷӯяду меёбад.

Аз ҳама қафо як навозандае бо як асбоби ба қадаш баробар истодааст ва гоҳ-гоҳ ба торҳои он ангушт мезанад. Сардор ба ҳисоб кардан мебарояд, ки ҷанд бор ба тори асбобаш нохун мезанад ва аз ин кашфиёти худ хурсанд мешавад. Ҷун оҳанг ба охир мерасад, аз ҷонишин мебарояд, ки он навозандаи дар қафо истода ҳангоми кор ҷаро танбалӣ мекунад?

– Ҷӣ хел? Вай навозандаи хуби мо аст, – эътироз мекунад ҷонишин.

– Маро фиреб накунед! Хаёл доред, ман намефаҳмам?! Ман бо чашмони худам дидам, ки ҳама навохта истодаанд, вай бошад дар давоми қариб як соат, панҷ маротиба,

мефаҳмед, ҳамагӣ панҷ маротиба даст ба тори асбоб зад!
Албатта, ӯ баробари дигарон маош мегирифтагист?!

– Рафиқ директор, – ҷонишин дар ҳайрат шуда бо шарху ззоҳ кӯшиш мекунад ба директори нав фаҳмонад, – дар осори симфонӣ ҳар як навозанда партияти худро дорад ва ҳамон партиятро иҷро мекунад. Партияти он кас ҳамин хел навишта шудааст. Оҳангсоз, партиятҳоро...

Дар баробари шунидани калимаи «партиятҳо» директор дармегирад:

– Ҳоло кори шумо дар ин ҷо гурӯҳбозию партиясозӣ гӯед?! Ҳар кас партияти алоҳида доштааст, гӯед?! Шумо бо кадом мақсад дар ин ҷо партиятҳои махфӣ, ғайриқонунӣ ташкил кардаед?! Барои сарнагун кардани давлат?! Шумо чӣ мехоҳед?! Буржуазия?! Капитализм?!

Дигар гапи касе ба гӯши директори нав намебарояд...

– Ҳатман ба Кумитаи Марказӣ занг задан даркор, – гӯён ба тарафи кабинетааш мешитобад...

Директор ба Кумитаи Марказӣ занг мезанад. Хайрият, ки занг мезанад, вагарна...

... Вагарна Иттиҳоди Шӯравӣ солҳои 80-умро пош меҳӯрд.

ТЕШАИ БЕДАСТА

Шоҳидони ҳол нақл мекунанд: – Замонҳое, ки на чароғҳои барқӣ буду на радиёю на телевизор шабҳои дарози торикро ба вижа дар фасли зимистон занҳо дар хона, мардон дар меҳмонхонаҳо бо афсонагӯӣ, чистону муаммо, бо шоҳномаҳои, бо рақсу бозӣ кӯтоҳ менамуданд. Баъзан овозхонҳоро даъват мекарданд, баъзан онҳо бо пойи худ меоманд. Он вақт маҳфил ранги дигар мегирифт, зеро мусиқӣ сеҳрангез аст. Овозхонҳо наът, қисса ва ғазалу тарона меҳонданд, як қисса соатҳо давом мекард.

Рӯзгори мардум сангин буд, мисли имрӯзҳо. Дарёфт кардани олоти меҳнат, маҳсусан олоти фулузӣ (оханӣ) мушкилӣ дошт, камчин буд. Он вақтҳо танҳо аз хунари овозхонӣ нон хӯрда намешуд. Хунармандон деҳқонӣ, чорводорию қосибӣ менамуданд ва фақат фасли зимистон ба қавле имкон даст меод, ки ба сафари хунари бароянд, сӯи

кишлоқҳои ҳамсоя. Ҳам онҳоро хурсанд мекарданд, ҳам худашон ягон ризку рӯзӣ ба даст меоварданд. Яъне, субҳ аҳли нишастӣ шабона хидматонае меоданд.

Хулоса, яке аз шабҳои ялдои деҳаи кӯхистон. Меҳмонхона пури одам. Сарояндагони роҳгузар овозхонӣ доранд. Овозашон чунон гирост, қиссае, ки меҳонанд, чунон таъсирбахш аст, ки мардум бо сари ҳам дар шунидан танҳо гӯшу хушанд. Қисса дар бораи қорнамоиҳои Ҳазрати Алист ва фароварди ҳар байт бо мисраи «Ё Алӣ ал-муъминин» ба итмом мерасад. Дар ин ҷо дафнавоз ҳамовозӣ мекунад. Чашми овозхон дар аснои хондан ба тешаи бедастае меафтад, ки дар меҳи сутуни мобайни хона овезон аст ва ба рафиқи дафнавозаш ишоракунон дар вазну қофияи достони суруда истодааш ин мисраъро меҳонад: «Тешаи бедастаро баргиру бар хурчин бизан». Дафнавоз, ки аз як ишора мақсади рафикашро мефаҳмид, бадохатан илова мекунад: «Ман дар ин фикру хаёлам, ё Алӣ ал муъминин». Ва ҳамчунин достони қаҳрамонӣ идома меёбад. Пас аз адои қисса, нимашабон ҳама бо як олам тааассурот хушҳолона ба хонаҳояшон мераванд. Соҳибхона барои меҳмонон раҳти хоб дуруст мекунаду меравад.

... Субҳ. Қадбону ширчой омода мекунад. Соҳибхона меояд бубинад, агар меҳмонон аз хоб хестаанд, оби таҳорат бидиҳад. Аммо нигоҳ мекунад, дар меҳмонхона касе нест. Ин тараф, он тараф чашм давонда мебинад, тешаи бедаста низ нест дар сутуни хона. Даст ба ришаш мебарад ва беҳтиёр садо мекунад: «Ё Алӣ ал-муъминин».

МУСИҚИИ ХИТОЙ

Солҳое, ки намоишҳои телевизион мустақим пахш мешуданд, яъне, пешакӣ сабт намегардиданд, директори барномаҳо ба коргардони навбатӣ мефармояд наворҳои кино ва муסיқии хитой барои пахши барномаҳои шабона омода созанд, зеро аз Хитой меҳмон омадааст. Имшаб онҳо тавассути телевизион баромад хоҳанд кард.

Коргардони овоз мераваду фаромӯш мекунад. Бегоҳӣ пеш аз оғози пахши намоишҳо, ки бармегардад, фармони сабоҳии директор ба ёдаш мерасад ва чорҳез меравад сӯи фонотека

(Фонотека – таҳхонае, ки ҳамеша ҳавои мӯътадил дорад барои нигоҳ доштани наворҳои мусиқӣ). Дарашро баста мебинад. Ба соат нигоҳ мекунад, ки аз панҷ кайҳо гузаштааст, яъне рӯзи қорӣ ба охир расидааст. Чӣ илоҷ кунад?..

... Шаб. Дар студия меҳмонони олимақоми хоричӣ. Мусиқии хитой садо медиҳад... ва ҳамчунин бо мусиқии хитой ба анҷом мерасад. Субҳи рӯзи душанбе дар маҷлиси умумии ҷамъбастии ҳафтаи гузашта дастандаркорони барномаи «Меҳмонони мо»-ро таърифу таҳният мегӯянд, ки дар ин қатор коргардони овоз ҳам ҳаст. Якҷанд нафаре, ки аз омода набудани навори мусиқии хитой огаҳӣ доштанд ва интизори ҷанҷоли калон буданд ва аз якбора дар эфир садо додани он ангушти ҳайрат мегазиданд, сирри ин воқеаро аз коргардони овоз мепурсиданду доништан мехостанд. Дар ҷавоб коргардон айёрони табассум мекарду чизе намегуфт.

... Солҳо гузаштанд. Акнун намоишҳо аввал сабт мегардиданду баъд пахш. Замоне расид, ки коргардони овоз ба нафақа баромад. Пеш аз хайрухуш, он чанд нафареро, ки мехостанд сирри пайдо шудани мусиқии нопадои хитойро бифаҳманд, ҷамъ карда гуфт:

– Дар дилатон армон намонад, гуфта равам. Медонам, ки агар он шаб мусиқӣ садо намедод, маро аз қор меронданд ва шумо «дӯстон» хурсанд мешудед. Ин ҳолатро ҳис мекардам. Ғурурам боло гирифт ва тавакқал кардам. Тавакқал кардаму бурд кардам. Медонед чӣ қор кардам?

Онҳо бо ишораи сар ҷавоби «не»-ро доданд.

– Ман лентай яке аз мусиқихоро чаппа гузоштам ва иттифоқан ба оҳанги хитой монанд садо дод. Он сирре, ки шумо мехостед доништан, ҳамин буд. Бехуда нагуфтаанд, ки «тавакқал нар бувад, андеша мода». Ва ба китфи яке аз ҳамқорон тап-тап заду баромада рафт.

ОҲАНГИ АҲМАД ЗОҲИР

Солҳои 80-ум шӯҳрати овозхонии зиндаёд Аҳмад Зоҳир дар Тоҷикистон ба осмонҳо мерасид. Сарояндаҳо шурӯъ аз телевизиону радиёю концертҳо то тӯю ҷашну базмҳо аз оҳангҳои ӯ месуруданд. Танҳо як суруди ӯро намехонданд.

Барои он намехонданд, ки наметавонистанд хонда. Чаро? Чунки ҳамин як суруд буд, ки Аҳмад Зоҳир ба забони пушту овозхонӣ кардааст. Ёдатон омад? Офарин! Ана ҳамон суруд. Банда қасд кардам, ки ин сурудро бихонам, вале ягон пуштудон пайдо накардам, ки он шеърро бароям аз касет ба қоғаз кӯчонад. Чӣ бояд кард? Худам дар вазни он оҳанг шеъргунае эҷод кардам. Аслан шеъри ман ба шансонет монанд шуд. Алоқамандони фарҳанги аврупоӣ медонанд, ки дар шеър мусиқии онҳо жанре ҳафт бо номи шансон. Шеър мусиқӣ дар ҳамбастагӣ эҷод шуда, мазмуни шеърҳо хеле сабук, шӯҳиомез ва зарофатдор аст. Ва шеъргунаи банда чунин буд:

Эй ба дил қарорам,
Ороме надорам,
Гардам зи сарат,
Мана девона намудӣ.

Нақарот
Мӯдарозӣ,
Кафтари нозӣ,
Гаҳе бо ишваю гоҳе
Дилакам бурдӣ ба бозӣ.

Аввало Худо гуфтам,
Телефонда ало гуфтам,
Тарсидаю ларзида,
Ёракма биё гуфтам.

Нақарот

Духтари шинос омад,
Хушсару либос омад,
Майли бӯса аз лабҳош
Мисли кайфи нос омад.

Нақарот

Ба Шумо ҳаёт диҳад, ба мо ҳаётча, ин «оҳанги Аҳмад Зоҳир, шеър аз ман»-ро дар тӯю маъракаҳо мехондам, ки ба ҷавонон хеле писанд афтада буд. Боре субҳи рӯзи дигар

баъди тӯй коргардони телевизион Абдуллоҷон Ғаффоров (ҳоло он кас дар телевизиони Хучанд кор мекунанд), ки дар маърака иштирок доштанд, чунин гуфтанд:

– Ҳар кас дар ҷамъият мавқеи худро дорад. Ҳар касро мувофиқи рафтору гуфтораш баҳо медиҳанд ҳамон гуна муносибат мекунанд. Сароянда ҳам ҳар хел мешавад. Яке овоз дораду савод надорад, дигараш ҳардуяшро надорад. Хайр чӣ гӯям? Чехраатон одамбашара, одобатон ҳам бад не. Лекин ҳафа нашаведу ҳамон мисраъхоро нахонед. Ба шумо намезебад.

– Кадом мисраъхоро, устод? – пурсидам.

– Ҳамон носи ҳарома таъриф кардед-ку?! Кадом аблаҳ хамин хел чизи ҳарома шеър кардасту шумо ҳам шарм накарда мехонед. Савияи маърифати мардум паст рафтагӣ, ҷавонҳо тамоман... сензура канӣ? О, худатон нос намекашеду... Ин шеъри кадом бемаданият?

– Шеъри халқ, устод.

– Халқ ақлаша нахӯрдааст. Ин шеъри халқ не. Агар бори дигар хамин сурудро хонед, умре, ки дорам бо шумо гап намезанам.

О, агар устод мефаҳмид, ки он иншои қачмоқачаки ман аст, тамом... Баъд аз насихати ақои Абдулло хондани он сурудро бас накардам албатта, аммо ҳамон ду мисрае, ки интиқод гирифта буд, иваз кардам. Яъне ба ҷои:

*Майли бӯса аз лабҳои
Мисли кайфи нос омад*

Ин мисраъхоро мехондам:

*Он ёраки ранҷида,
Рафта буду боз омад.*

БАЛЕТ ЧИСТ?

Балет – калимаи франсавӣ буда, маънояш намоиши мусиқии сюжетдор аст, ки воқеа бо рақс, имою ишора ва ҳаракатҳои мавзун, бе сухан ифода меёбад.

Дар донишгоҳи санъат ҳангоми имтиҳони охири соли таҳсил устод ба донишҷӯ савол медиҳад, ки балет чист?

– Балет, – ҷавоб медиҳад донишчӯ, – ин ҳамин чизе ҳаст, ки муаллим, раққоса дар сахна мепарад, мечаҳад, муаллақ мезанад, мечарҳад, ҷавлон мекунад.

– Ту ҳам писарам, мепарӣ, мечаҳӣ, муаллақ мезанӣ, чархида-чархида кишлоқат меравӣ, тобистони дароз ҷавлон зада мегардӣ, баъд омада, аз идрорпулӣ монда, муаллақ зада дар имтиҳони тирамоҳӣ ҷавоб медиҳӣ, ки балет чист? – дафтарчаи имтиҳонотро ба тарафи донишчӯ тела дода мегӯяд муаллим.

СИ Ё ПОНЗАХ

Донишмандон мусикиро низ мисли ҳафт табақаи осмону замин, ҳафтрангу ҳафтпайкару ҳафт шабонарӯзи ҳафта ва дигар мӯъҷизаҳои олам дар ҳафт парда ҷой намудаанд: – До – ре – ми – фа – сол – ля – си.

Ҳангоми имтиҳони қабул аз дониши мусикӣ устоди донишгоҳи санъат пардаи «си»-ро дар фортопиано зер мекунад ва аз довталаб мепурсад: – Ин парда чӣ ном дорад? Довталаб, ки аз деҳа омадасту ғайр аз тори дутори бобой акси фортопианоро боре дар телевизор дидааст, аз саволи устод саҳт ҳайратзада аст. Ў мачоли даҳон во кардан чӣ, мачоли чунбидан надорад. Ҳавас овардааст ўро ба ин ҷо. На овози мусикӣ дорад, на истеъдод, на шунавонии мусикӣ. Чанд довталаби дигар дар кунҷи аудитория нишастаанд ва оҳиста-оҳиста, пастак-пастак садо мекунад: – с-и-и-и-и, с-и-и-и.

Бо шунидани садои онҳо ба тани довталаб ҷон меамад ва ноустувор лаб во мекунад: с-и-и-и. Устод лабҳанд мезанад ва мегӯяд: – Гапи онҳоро бовар накун. Онҳо бачаҳои шахриянд. Шахриҳо одатан авбошу фиребгар мешаванд. Онҳо ҳеҷ вақт гапи рост намегӯянд. Бачаҳои кишлоқӣ бошанд, содаанду зуд-бовар. Аммо бисёр ростқавланду ростгӯянд. Акнун ту ба ман росташро гӯй ин парда, пардаи сӣ аст ё пардаи понздах.

– Пардаи понздах, – якбора ҷавоб медиҳад довталаб.

ҲОЗИРҶАВОБӢ

Замони шӯравӣ қариб ҳар сол хунармандони Афғонистон бо сафари хунари ба Тоҷикистон омада, бо савту сурудҳои тоза ва бо овози ширадорашон хогири мухлисону шод мекарданд.

Ҳамчунин аз он рӯзе, ки дастгоҳи сабт ба студияи телевизиони мо ҳам расид, ҳатман барномаҳои консертии онҳоро ба навор мебардоштем ва мунтазам пахш менамудем.

Боре ман дар аснои пазироии меҳмонон, чун коргардон рус буд, ба ҳайси роҳбалад ва тарҷумон ширкат доштам. Роҳбарияти давр боварӣ надоштанд, ки истеъдоди коргардонии мо низ на камтар аз дигарон аст. Дар даромадгоҳ раиси Кумита бо ҳунармандон як-як даст дода вохӯрӣ мекард.

Ба овозхони машхур, хонум Ҳангома низ даст дароз карда бо шеваи тоҷикӣ пурсупос кардани шуд.

– Ҳа, чӣ хелӣ, духтар?

– Вай соҳиб, тура ба Худо. Аз кучо медонӣ, ки ма духтар астум, – ҳозирчавобӣ кард хонум Ҳангома.

ЧАШМИ ЧАРОҒАТ

Дар студия «Эй кушта маро, кушта маро, теги нигоҳат» ном суруди профессор ва овозхони маҳбуи Афғонистон, устод Ношиносро сабт менамудем.

Чун он замонҳо дастгоҳҳои наворбардорӣ ва сабт номукамал буданд, барои навор бардоштан равшании зиёд лозим мешуд. Ба ин хотир дар шифти студия тақрибан 50-60 лампаи иқтидорашон ҳазорватӣ насб шуда буданд, ки на танҳо равшаниӣ баланд, балки гармии бениҳоят зиёд аз худ хориҷ мекарданд. Ба болои сӯхта намақоб камераҳо аз гармӣ зуд-зуд аз кор мебаромаданд ва устод Ношинос гаштаю баргашта дар зери обу арақ монда тақрор ба тақрор меҳонд: «Эй кушта маро, кушта маро теги нигоҳат».

Чун дидам, ки ҳастаю беҳол шуд, табъаш ҳам хира гашт, барои шиддати ҳолати рӯйдодаро паст кардан ба лампаҳои шифт ишора карда гуфтам:

– Устод, ин дафъа бихонед – «Эй сӯхта маро, сӯхта маро чашми чароғат».

– Хуб гуфтӣ, писар, – гуён устод табассум карда ва сару сураташро пок карда аз нав шурӯъ намуд ба хондан: «Эй кушта, маро, кушта маро, теги нигоҳат, Бо рӯи чу моҳат, мижғони сипоҳат...»

ТАЛАБИ МИР САЙФИДДИН

Гурӯҳи хунармандони Афғонистонро бо ҳамроҳии овозхони хушлаҳну хулсалиқа Мир Сайфиддин, ки алоқамандони тоҷик ӯро тавассути суруди машхури «Маъсума силсиладор» мешиносанд, бо фармони чонишини раис дар дафтари кории ӯ чой кардам ва баромада аз назди котиба дар чойники ранги анорӣ, ки он замонҳо камёб буд, чой дам карда овардам.

Дидам, ки Мир Сайфиддин аз кресло фаромада дар мобайни кабинет дар рӯи қолини пурнақшунигор чорзону зада нишастааст.

– Бияр, – гуфт.

Ман чойнику пиёлахоро бо ширинӣ наздаш гузоштам.

– Ами чойнака бари ма бути, бачем, – гуфта чойникро сӯи худ кашид.

Вонамуд кардам, ки нашунидам ва аз кабинет баромада талаби Мир Сайфиддинро ба чонишини раис арз кардам. Ҳарчанд, ки ашёи кабинет давлатӣ – инвентар аст, хоҳиши меҳмон болотар аз қонунҳост... чойник ба хунарманд тӯхфа шуд.

ХУШДОМАН

Шумо боре эътибор додаед, ки дар адабиёти дирӯза ва имрӯзаи мо оиди падару модар суханҳои зиёд гуфта бошанд ҳам, дар бораи хусуру хушдоман кам андар кам, қариб, ки ҳеҷ чиз гуфта нашудааст. Аммо дар эҷодиёти шифоҳӣ, махсусан дар жанри латифа ба вижа дар бораи хушдоман хеле гапҳо ҳаст. Боре аз родиёи Кобул як суруд шунидам, ки ҳамин ду мисраш дар ёдам монд:

*Бингар, ки хушӯ хонаи мо монда қадам,
Эй он, ки кафонда боз бам бар сари бам.*

Аз ин суруд хеле хушам омад. Аммо пайдо кардани ин шеърӯ суруд аз имкон берун буд. Пас мувофиқи зехни ҳушдам чанд мисраъ иншо намудам ва ду мисраи шунидаамро

хамчун нақарот истифода бурдам ва оҳанге соз кардам дар ҳавои зарби «дашнободӣ», ки дар оҳангҳои водии Ҳисор зиёд истифода мешавад. Инчунин калимаи «хушӯ»-ро иваз кардам ба хушдоман ва шеър чунин ранг гирифт:

*Хушдомани ман, хонаи мо монда қадам,
Бам-бам, гижбала-бам,
Бам-бам, гижбала-бам. (нақарот)
Эй он, ки кафонда боз бам бар сари бам.*

*Нақарот
Дар байни зано (н) хушдоманам
Аз ҳама зебост,
Ҷӯяндаи тиллост,
Зарпӯш сарпоист.*

*Нақарот
Ҳар гаҳ, ки фишори хуни ӯ дусаду панҷост
Дардаш ба сари мост,
Ранҷаш ба тани мост.*

*Нақарот
Чун абри сияҳ ин дилакам оби «мусаффоист»,
Хушдоманам инҷост,
«Чону танам» инҷост.
Дар хонаи мо рӯзу шабо (н) валвала барпоист.
На тугмаи барҷост,
На туфлии барпоист.*

Нақарот

Ва ин сурудро бедуни иҷозати маъмурият ва дохил кардан ба барнома дар концерти идонаи Якуми Май якбора сар кардам ба хондан. Таваккал кардаму бурд намудам. Толор ба по хест, тамошобинон он қадар кафқубӣ карданд, он қадар хандиданд, хушҳол шуданд ва он қадар гулборон карданд, ки...

Ачибтар аз ҳама он шуд, ки ногаҳон хушдоманам бо як даста гул баромад рӯи сахна ва ба пешониам бӯса зад. Ман ба

тамошобинони толор «хушдоманам» – гуён ишора кардам. Онҳо дубора аз шавк бо садои хандаҳои баланд кафкӯбиҳои бардавом карданд. Баъдан дар тамоми тӯю сур чашнҳои гуногун ҳамеша хондани ин сурудро аз ман хоҳиш менамуданд.

Боре як ҳамкорамон бисёр хоҳиш кард, ки як дафъа меҳмонаш бошам. Фикр кардам, шояд нияти тӯй дорад, маслиҳат карданист... Хулоса баъди зиёфат магнитофонашро оварда монду хоҳиш кард, ки суруди «хушдоман»-ро бихонам, то сабт кунад. Гуфтам, агар мехоҳад сабти мусикадорашро барояш меорам. Не, гуфт, ҳамин ҳоло мехоҳам бихонӣ. Хуб дигар чӣ илоҷ, ки зиёфат хӯрдам, косяю табақро ба ҳам ҷанг андохта, хондам сурудро. Ҷ сабт кард.

Муддате чанд гузашту рӯзе он ҳамкорам боз маро даъвати зиёфат кард. Фикр кардам ин дафъа кадом сурудро мехонда бошам? Аммо чӣ беҳтар? Як зиёфат ба ивази як суруд. Рафтам. Зиёфатро хӯрдем, омин кардем, лекин ин дафъа суруд хон нагуфт. Баръакс магнитофонро овард, касетро гузошту гардон кард ва суруди «Хушдоман» бо овози банда садо дод. Чун ба охир расид, касетро берун овард, бӯсид ва дар чайбаш ҷо кард. Ман ростӣ напурсидам, ки касетро чаро дар чайбаш пинҳон мекунад. Вақте ки маро то сари роҳ гусел мекард, гуфт:

– Ман янгета нағз дида гирифтагӣ. Зиндагиамон шуқр нағз, чашм нарасад. Ду фарзанд дорем. Бе ҷанҷол, озоишта умр ба сар мебарем. Фақат як мушқил доштем. Мушқилоти оиладории мо ҳамин хушдоманам буд. Маро ҳеҷ тоқати дидан надошт. Ман, албатта, тоқат мекардам. Мард чӣ? Саҳар баромада шаб ба хона мебарояд. Ба фарзанди худаш раҳм надошт. Ҳар рӯз омада, як нағма мебаровард. Ҳеҷ илоҷ намеёфтем. Охирином умедам ҳамин суруди ту буд. Ҳар гоҳ меомадам, ки хушдоманам дар хона бошад, гаштаю баргашта ин сурудро мемондам баланд карда. Чӣ мегӯӣ, ки ҷӯраҷон, кора кард, дармон шуд ин суруд... Хеле муддат аст, ки зиндагӣ ором гирифтааст. Коре, ки як суруд кард, сад насихатгар карда натавонист.

Ҳамин тавр, ин суруди ба тариқи шӯҳӣ эҷодшуда ба ҷандин дардҳо марҳам шуда буд. Ба ҳамин хотир банда хоҳиш дорам, ки адибони мо низ ин масъаларо хурду қамаҳамият

нашуморанд ва бо чашми кам нанигаранду дар ин мавзӯ эҷод кунанд.

ҲОФИЗИ ХИРА

Солҳои 60-ум ҳарчанд қувваи барқ дар ҳар хонадони аҳолии атрофи шаҳри Душанбе бошад ҳам, вале тӯйҳо ба таври анъанавӣ одатшудаи қадима мегузаштанд. Яъне дар байни кӯча ё майдон гулхан меафрӯхтанд. Номи онро чавку ё кунҷораалов мегуфтанд. Мардҳо гирди гулхан давра меистоданд, занҳо дар болои бомҳо ҷой мегирифтанд. Сарояндагон дар атрофи гулхан охиста-охиста қадамзанон суруд мехонданд. Раққосон мераксиданд (на раққосаҳо). Ончунон паҳлавонона мераксиданд, ки чанги замин ба осмон мехест. Ширинкорон саҳнаҷаҳои аҷиб иҷро мекарданд. Он замонҳо сароянда камчин буд. Ҳоло аз ду сетояш мерақсаду аз се дутояш месарояд.

Ба ҳамин камчинӣ ва обрӯю эътибори санъаткорон нигоҳ накарда дар ҳамон замон ҳам ҳофизи хира пайдо мешуд. Ман якеашро медонистам. Дар кучое, ки тӯй мешуд, ӯ аз ҳама пештар «бакавул» буд (Албатта, ман ҳудуди қишлоқҳои як ё ду колхозро дар назар дорам, аз нигоҳи бачагӣ). Ба дили тӯйдору мардуми тамошобин садои гӯшхароши ҳофизи хира зада бошад ҳам, магар мардуми мо метавонад дили касро ранҷонанд, ба хусус рӯзи тӯю маърака, рӯзи хурсандӣ. Ӯ аз ҳама пеш рӯи кати санъаткоронро аз худ мекард. Баъд аз он, ки хуб арақҷонро ба ҷиғилдон мезаду аз хӯрдан шикамро варам мекунонд, ба раиси маърака мефармуд, ки ба ӯ навбати ҳунари диханд. Ноилоҷ ба ӯ навбат медоданд. Тули солиёни зиёд репертуараш нав намешуд. «Чӣ мехонӣ? Порсола».

Оҳанг одатан бо рези тор сар мешуд ва ин мисраъ ба овози хангосӣ баланд садо медод: – «Сафедори баланд як навдаю сад барги тар дорад». Дар фароварди ин мисраъ як ба атроф назар андохта, албатта яке аз шахсони сернуфузро мекофт. Дар ин миён ба тарафи чанд нафар бо ишораи каллаи масти шаробаш салому алейк менамуд. Сониян мисраи дуом оғоз мешуд: «Писар дар кӯйи ишқ афтад, ҷӣ парвои падар дорад». Дар рафти хондани ин мисраъ, мисол гирем,

раиси колхоз ё ҷамоатро меёфту сурудро катъ мекард. Ба доирачӣ мегуфт:

– Тора қап, – тораширо ба дасти доирачӣ меқапонду медавид ба тарафи раис.

– Оббо, надидем шумоя раисчон, мебахшед, бедабӣ шуд. Аввал шумоя зиёрат кунам, – гӯён ба дасти раис меҷаспид. Пас аз пурсупоси гарму ҷӯшон калавида-калавида омада, тораширо мегирифт ва мисраи сеюм сар мешуд: – «Падар аз шавки дил дар кӯдакӣ дасти писар гирад». Дар муддати хондани ин мисраъ ба болои бом ҷашм медавонду ба тарафи занҳо фарёд мезад:

– Шумо нағз-мӣ, янга? Чанд вақт боз надидем. Бачаҳо нағз-мӣ?

Ва мисраи чорумро нахонда (шояд намедонист) ба уффар мегузашт. Ӯ суруде мехонд, ки ҳеҷ кас то ҳол тарҷума карда наметавонад, ки суруд ба кадом забон буд: – «Ашшадӣ дандон, пири зиёрон...» Мардум то хонданро ба охир расонидани ӯ бо ҳам аз ҳар хусус сӯҳбат мекарданд.

... Солҳо мегузаштанд. Шакли маъракагузарониҳо ҳам дигар шудан гирифтанд. Микрофону тақвиятдиҳандаҳо, асбобҳои аврупоӣ ҷои тору наю дафу ғижжакро гирифтанд. Овозхонҳои ҷавон дигар ба пирон навбати хондан намедоданд. Агар навбат ҳам медоданд, микрофонро хомӯш менамуданд. Занону духтарон раққоса шуданд. Калонсолон ба тӯю маъракаҳои шодӣ кам меомаданд. Ҳофизи хира ҳам дигар хирагӣ намекард.

ШАҲР ҲАМ МИСЛИ ҚИШЛОҚ

Ҷавони дехотие бори аввал ба пойтахт меояд. Иттифоқан гузораш аз назди бинои Театри опера ва балет меафтад. Истода он бинои зеборо тамошо мекунад ва эълонери мебинад, ки дар он «концерт» навишта шудааст. Навиштаҷоти идомаи эълони концерт барояш нофаҳмо буд ва фаҳмидан ҳам намухост (Эълон – эълони концерти симфонӣ буд). Муҳим он аст, ки ба пойтахт омада концерт надида равай, айб аст. Ҷавон билет мехарад, медарояд, концерт тамошо мекунад... ва баъди анҷоми корҳои дигар ба деҳа бармегардад. Ҳамқишлоқиҳо мепурсанд, ки:

– Ку гап зан, шаҳр чӣ хел?
 – Шаҳр чӣ хел? – ҷавоб медиҳад ҷавон. – Шаҳр ҳам монанди қишлоқ.
 – Масалан? – мепурсанд онҳо.
 – Масалан ҳамин, ки як рӯз рафтам тамошои концерт. Дар сахна навозандагони маҳшар шиштагӣ. Ҳар кас асбоби дастша ғинг-ғинг кардестаст. Ягон ҳофиз нест. Ҳеч кас ҳеч каса гӯш намекунад. Яке сардорашон баромад. Дар дасташ дангали подабонӣ. Бардошт дангалша, гуфт хап кунед. Ҳеч кас хап накард. Инша гуфт бас кун, бас накард, вайша гуфт бас кун, бас накард. Ишора кард, ки оҳиста навозед. Не! Писанд накарданд. Монда шуд бечора. Дид, ки намешавад, тарафи мо гашт, сарша ҳам кард, дастоша ду тараф қулоҷ касида ба сӯи мо ишора кард, ки: «Дидед, ҳар қадар кӯшиш кардам, нашуд». Дастоша овард рӯи сина гузошт, гуфт: «Мебахшед, узр» ва баромада рафт. Пардаро пӯшониданд. Ана ҳамин хел. Шумо мегӯед, ки шаҳр чӣ хел. Дар ҳеч ҷо тартибу интизом, одобу ахлоқ намондааст.

ВОСИТА

Восита-восита, зани касе ё маъшуқаи касеро ба идораи барномаҳои мусиқии телевизион ба ҳайси муҳаррир ба қор қабул намуданд. Рӯзи аввал маълум шуд, ки аз «а»-ю «бе»-и мусиқӣ бӯе набурдааст. Муҳаррирон маҷбур шуданд, ки ба ҷои ӯ қор кунанду вай маошу ҳаққи қалам гирад. Боре меҳонад мустақилона қор кунад ва аз коргардон мепурсад, ки дар концерти имшаба кадом овозхонҳо шеърро оҳангҳои кихоро мехонанд, то барномаи онро навишта, назди директори барномаҳо барад.

Коргардон, ки бисёр марди зарифу шӯхтабиат буд, мегӯяд:

– Ба ҷону дил. Нависед ойтӣ!

Якум. Шеъри Ҷаббор Расулов, оҳанги Қаҳҳор Маҳкамов, Маҳмадулло Холов месарояд.

Дуюм. Шеъри Брежнев, оҳанги Шевернадзе, дар рақс Валентина Терешкова.

Ҳамин тавр рӯйхатро идома медиҳад. Аз ному насаби худ-
даш сар карда, то ному насаби раиси Кумитаро «дикта» ме-
кунад «муҳаррир» менависад.

Менависаду мебарад назди директори барномаҳо... ва бо
ҳамин пайи қадамаш канда мешавад аз идораи барномаҳои
мусиқӣ. Ҳазор шуқр.

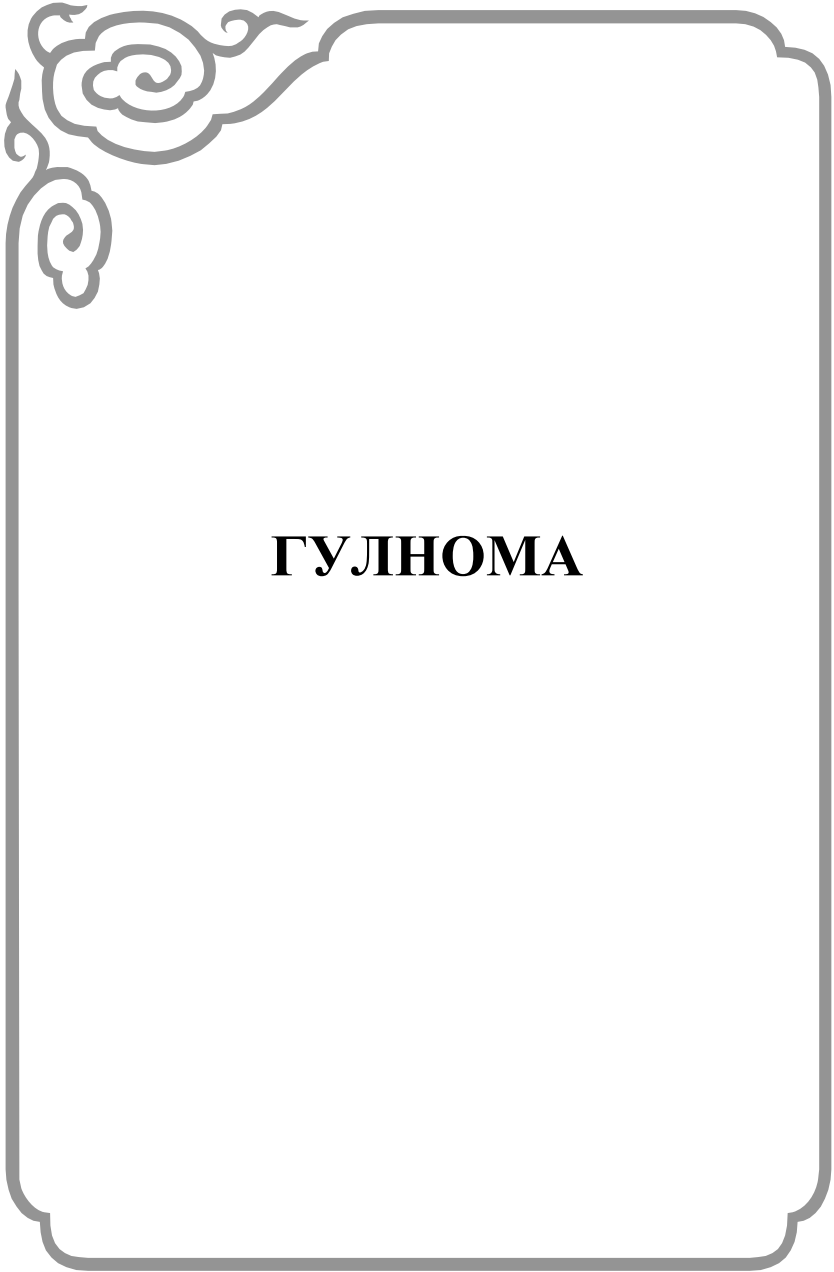
ҲАҚҚИ ҲАМСОЯГӢ

Аз хонае ҳар шаб то дер садои мусиқӣ баланд мешуд.
Шабе ҳамсоя дар меқӯбад ва хоҳиш мекунад, ки дафу таб-
лакро ба ӯ диҳанд. Хоҳиши ӯро ба ҷо меоранду
мусикинавозиро идома медиҳанд. Пас аз чанд муддат боз
дарро меқӯбанд. Мекушоянду мебинанд, ки боз ҳамон
ҳамсоя. Ӯ хоҳиш мекунад, ки тору синтезаторро низ
бидиҳанд. Ҳунарманд мегӯяд:

– Ҳамсоя, агар меҳмон дорӣ, бигӯ, ҳаққи ҳамсоягӣ аст,
бирравем, барои меҳмон суруд бихонем.

Ҳамсоя ҷавоб медиҳад, ки:

– Ташаккур. Бисёр мамнунам. Агар ҳаққи ҳамсоягӣ бо-
шад, мехоҳам ҳадди ақал ҳамин як шаб бароҳат хоб кунам.

ГУҶҲОМА

БО ЯК ГУЛ ҲАМ БАҲОР МЕШАВАД

Гул омад. Накҳаташ бӯи гулҳоро барҳам зад. Аз таровати рухсораш гулҳо шарманда шуданд. Пеши ҳуснаш ҳуснашон кохид. Гул пой равон дошту гулҳо пой баста. Гулҳо хазон гаштанду гул шукуфотар. Гулҳо сар афканданд. Гул қомат афрохт болотар. Ҳаво сард шуду гулҳо зард. Гул арғувонтар гашт. Гул аз дарам даромад, зимистонам баҳор шуд. Сад гул баҳори ман набуд. Як гул омаду баҳор шуд.

ГУЛ МЕРАВАД ДАСТИ БА ДАСТ

*Гул ба даст меравад,
Даст ба даст меравад.*

Бӯи ҷодушиканаш, барги нарми баданаш, хусни партавиш-канаш маст мекард соҳиби дастро. Дастҳо дароз мешуданд, чангол мезаданд бо талошу бо ҳирс. Бозори гул равнақфизо буд, дам ба дам. Аммо... ошиқи гул пул надошт он замон, то даст дароз кунад чун дигарон. Танҳо назора мекард аз дуриҳо. Ҳатто насими атраш ба машоми ӯ намерасид. Ва гузашту гузашт, то он рӯз даррасид. Гул рангу бӯ гум карда буд. Ёро харидоре намонд. Рӯи даст буд, зери по шуд...

... Ошиқ омад, бо зар омад, баҳри харидани нози ӯ. Даст дароз кард. Гулро ҳаме афканда дид. Бардошт аз замин. Намонда буд ҷодуе, намонда хусни дилчӯе. Бардошт аз замини шитофт, то нишонадаш рӯи гулдони мунаққаше. Гоҳ сӯи офтобаш бурду гоҳ сӯи сояҳо. Обу хок афзун намуд. На чехра пуртароват карду на сар боло, на баргаш сабз шуд дигар. Магар шармид аз ошиқ...

БАҲОРИ БЕРАНГ

Чандин баҳорам ранг надошт. Рӯзҳои тира, шабҳои дилгир. Ногаҳон раъде шуду барке дурахшид. Лаҳзаҳо фурсатҳо, шабу рӯзҳо бо ҳам омехтанду рангҳо ба чилва

омаданд. Булбулон савту навои «Ишқ омад»-ро дар пардаи дил сохтанд. Ва ишқ омад бо садои нои Довуд, ногаҳон. Омад, хабар накард. Омад ба ранги оташ, омад ба ранги офтоб. Хост сӯзонад маро. Қасди сӯхтан дошт, аммо абр омад борони раҳмат рехт, нарму гарм, бар мани оташгирифта. Ишқам ба як бор сабз шуд. Муғча карду гул шукуфт. Охир баҳорам ранг баст.

ФАСЛИ ХАЗОНУ ГУЛИ ТАР

Фасли хазон ба гулҳои назаррабои лаби роҳи пиёдарав таъсир накарда буд. Иттифоқан ҳашаротеро дидам, ачибу ношно буд, омехтаи занбӯру шабпарак. Босуръат ҳаракат мекарду пайваста пар мезад. Ҳарисона ба барги латифи гулҳо неш мезаду нӯш мекард. Як занбӯри ёбой парида омаду рӯи ин гулу он гул нишаст. Чанд неш бар ину он зад ва ғурғуркунон парида рафт. Аммо оруи асал рӯи ягона гул нишаст. Шояд таъбаш хира шуд. Шояд ин гулҳо бо тамоми таровату ҳусни назаррабоёшон, дар ин фасли хазон, танҳо зоҳирашон боқӣ мондааст? Шояд бӯёшон бӯи баҳор надорад? Шояд шира дар танашон намонда? Шояд он паррандаи ҳарису ношно тамоми шарбати бадани онҳоро ба коми худ фуру бурдааст? Шояд бӯи гул аз шираи гул будааст? Ё ба тамоми қашангӣ гулҳо аз неши он чонвари ҳарис касифу бадбӯ шуда буданд, ки орӯи асал майли яке ҳам накард? Боз ҳам ачабам омад аз ҳоли бунафшагул. Бо он ҳама таҷаммул ҳеҷ паррандае сӯяш наомад. Бӯяш накард, неше назад. Ҳатто он занбӯршапараки ҳарис низ. Чаро?

ТАҚДИРИ ГУЛ

Гуле дар гулфурӯши хазон шуд, гуле дар гулдон. Гуле аз гулхона берун наомада, пажмурду гули саҳрой дар саҳро. Чӣ ҷои ҳайф, агар охири қор пажмурдан аст. Ту эй гул, пеш аз тақдир хазон макун худро, ки қорӯби замон бераҳмона мерӯбад гули хазонгаштаро.

ҚИМАТ

Сарватманд метавонад ҳарчӣ дилаш хоҳад, пайдо кунад. Гули хушрангу меваи хуштаъмро. Ба ҳар қимат, ки бошад, мушките надорад. Чун сер шуд аз бӯю таъм, мегузорадаш канор ё меафканад зери по ва боз ҳаваси гулу меваи дигар мекунад. Ту эй гул, мағрур мабошу қимат маафзо. Зеро барои ошиқ ҳамеша ту, танҳо ту, гули хушрангу меваи хуштамъ хоҳӣ буд. Бимон атри танат ба машом ва тамъи меваи лабат насиби касе гардад, ки шукргузор бошад.

МУНДАРИЧА

Ба ҷои пешгуфтор	3
Ҳолатҳо	4
Латифаҳои телевизионӣ	23
Шеър ва шеъргунаҳо.....	37
Латифаҳои мусиқӣ	57
Гулнома.....	76

Китоб бо тамғаи нашриёти «Адиб» чоп шудааст.

Ғаюри Ашӯри Раствагор

МАСИРИ КҶЧАИ ХОТИР
(*Ҳаёлот, латоиф ва таронаҳо*)

Рассом *Ш.Шобутолибов*
Ороиши *О.Раҳмонӣ*
Муҳаррири ороиш *Р.Шералӣ*
Муҳаррири сафҳабандӣ *М.Саидова*

Ба матбаа 2.11.2011 супорида шуд.
Чопаш 9.11.2011 ба имзо расид. Андоза 60x84 1/16.
Ќузъи чопӣ 5. Адади нашр 200 нусха.

Муассисаи нашриявии «Адиб»-и
Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон
734018, ш. Душанбе, кӯчаи Н.Қаробоев 17а